

GEZONDE
SCHOOL

Gezonde School

Programma 2017-2020

November 2016

Inhoudsopgave

1. Missie, visie en strategie	4
1.1 Missie	4
1.2 Visie	4
1.3 Strategie	5
1.4 Gezonde School en haar omgeving	8
2. Algemene doelen Gezonde School	10
2.1 Ondersteuning van scholen	10
2.2 Deskundigheidsbevordering	12
2.3 Onderhoud en doorontwikkeling aanpak Gezonde School	12
2.4 Vignet Gezonde School	13
2.5 Communicatie over de projecten en het programma Gezonde School	13
2.6 Samenhang en aansturing	14
2.7 Monitoring en evaluatie	14
3. Sectorspecifieke doelen	15
3.1 Gezonde School in het primair onderwijs	15
3.2 Gezonde School in het voortgezet onderwijs	17
3.3 Gezonde School in het middelbaar beroepsonderwijs	19
4. Activiteiten	22
4.1 Ondersteuning van scholen	22
4.2 Deskundigheidsbevordering	25
4.3 Onderhoud en doorontwikkeling aanpak Gezonde School	26
4.4 Vignet Gezonde School	28
4.5 Communicatie over projecten en het programma Gezonde School	29
4.6 Samenhang	31
4.7 Monitoring en evaluatie	33
5. Begroting	34
5.1 Indicatie van projecten en begroting	34
6. Organisatie	36
Bijlage 1: kaders vanuit subsidie-/opdrachtgevers	38
Bijlage 2: toelichting kosten vignet Gezonde School	39
Bijlage 3: groei aantal Gezonde Scholen in po, vo en mbo	40
Bijlage 4: landelijke thema-instituten en Gezonde School	42
Bijlage 5: samenwerkende gezondheidsfondsen en Gezonde School 2017-2020	44
Bijlage 6: model berekening	45

Inleiding

Het onderwijs maakt deel uit van de samenleving en bereidt leerlingen voor op participatie in de samenleving. De aandacht vanuit de politiek en de maatschappij voor een gezonde leefstijl neemt al jaren sterk toe. Het stimuleren van een gezonde leefstijl bij leerlingen, nu en in de toekomst, vormt een belangrijke maatschappelijke opdracht voor het onderwijs. Een gezonde leefstijl draagt immers bij aan het goed doorlopen van de schoolcarrière, een goede start van het werkende leven en het bereiken van gezondheidswinst.

Vanuit vier departementen, namelijk VWS, OCW, EZ en SZW wordt dit ondersteund. Samenwerking en ondersteuning vanuit de departementen komt het draagvlak voor Gezonde School in het onderwijsveld ten goede.

Kaders en randvoorwaarden

Financiële kaders

Medio juli 2016 zijn de financiële kaders bekend gemaakt. Op basis hiervan zijn de ambities voor de komende beleidsperiode geformuleerd. De financiële ruimte is met name bepalend voor het aantal scholen dat via het programma Gezonde School wordt bereikt. Bij het maken van keuzes voor deze beleidsperiode is uitgegaan van de handhaving van een solide noodzakelijke infrastructuur voor het programma Gezonde School. De mogelijkheid om scholen digitaal te kunnen ondersteunen is gezien de beperkte middelen extra belangrijk. Daarmee kunnen zoveel mogelijk scholen, ook zonder extra ondersteuning, werken aan Gezonde School.

Daarnaast krijgt via het ondersteuningsaanbod een beperkt aantal scholen extra ondersteuning om de aandacht voor Gezonde School binnen de school te verankeren.

Randvoorwaarden

In bijlage 1 is aangegeven welke randvoorwaarden de ministeries van VWS, OCW, EZ en SZW hebben meegegeven bij de vraag aan de Stuurgroep Gezonde School om tot een nieuw programma Gezonde School voor de periode 2017-2020 te komen. Ook de reacties vanuit de ministeries op eerste contouren van het plan zijn hierin opgenomen.

Dit plan geeft richting aan de uitvoering van Gezonde School in de periode 2017-2020.

Verantwoording

Dit plan is geschreven door de PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, RIVM Centrum Gezond Leven en GGD GHOR Nederland en wordt u aangeboden namens de stuurgroep Gezonde School. Naast de hiervoor genoemde organisaties maken ook het Landelijke Overleg Thema-instituten (LOT-i) en de Samenwerkende Gezondheidsfondsen (SGF) deel uit van de stuurgroep Gezonde School. Diverse overige organisaties die zich (onder meer) richten op gezonde leefstijl, zoals KVLO, JOGG en Alles is Gezondheid, zijn eveneens bij de planvorming betrokken.

Leeswijzer

Dit plan Gezonde School bestaat uit 6 hoofdstukken. In hoofdstuk 1 zijn de missie, visie en strategie voor Gezonde School beschreven. De algemene doelstellingen staan op hoofdlijnen beschreven in hoofdstuk 2 en worden per project geconcretiseerd in hoofdstuk 4 aan de hand van activiteiten. Hoofdstuk 3 beschrijft de specifieke doelstellingen voor Gezonde School in het po, vo en mbo. Hoofdstuk 5 bevat de begroting, gevolgd door hoofdstuk 6 over de inrichting van het programma.

1. Missie, visie en strategie

Wat is Gezonde School?

Gezonde School is een programma dat zich erop richt zoveel mogelijk scholen onder de noemer 'Gezonde School' integraal en structureel te laten werken aan een gezonde leefstijl om daarmee gezondheidswinst te bereiken. Het programma bestaat uit diverse projecten, die met elkaar samenhangen. Dit zijn: ondersteuning van scholen, deskundigheidsbevordering, het onderhoud en doorontwikkeling van de Gezonde School-aanpak, het vignet Gezonde School, communicatie over projecten en het programma Gezonde School, samenhang en aansturing en tot slot monitoring en evaluatie.

De Gezonde School helpt scholen bij het stimuleren van een gezonde leefstijl. Hiervoor is een aanpak ontwikkeld. De Gezonde School-aanpak gaat uit van wat de school al doet, bouwt hierop voort en sluit aan bij de wensen en behoeften van de school. Centraal staan de vier pijlers (1) signaleren, (2) gezondheidseducatie, (3) schoolomgeving en (4) beleid en regelgeving. Hiermee biedt de aanpak scholen houvast bij de structurele en integrale inbedding van een gezonde leefstijl in het onderwijs.

Het programma Gezonde School 2017-2020 richt zich op alle leerlingen in het onderwijs en in het bijzonder op de degenen die dit het hardst nodig hebben. Voor komende periode betekent dit dat vooral ingezet zal worden op het bereiken van kinderen uit gezinnen met een lage sociaal economische status en het bereiken van kinderen uit het speciaal (basis- en voortgezet) onderwijs.

Het onderwijs, overheidsinstellingen en maatschappelijke organisaties op het brede vlak van gezondheid hebben elkaar binnen Gezonde School gevonden: onder de vlag Gezonde School werken meer dan veertig organisaties samen om het bevorderen van een gezonde leefstijl op scholen zo succesvol mogelijk te laten verlopen. Daarbij gaat het om de thema's: voeding, bewegen en sport, roken, alcohol en drugs, welbevinden, relaties en seksualiteit, milieu en natuur en fysieke veiligheid.

De interdepartementale samenwerking kan dit verder versterken. Door organisaties uit de onderwijs- en gezondheidssector met elkaar te verbinden ontstaat een breed netwerk waarin kennis en ervaring uit beide sectoren bij elkaar komen. Door de samenwerking wordt geambieerd samenhang aan te brengen in het brede aanbod van gezondheidsinitiatieven en dit voor het onderwijs overzichtelijk te presenteren op een manier die aansluit bij de behoefte van de doelgroep.

1.1 Missie

Een gezonde leefstijl is opgenomen in het DNA van elke school.

De komende vier jaar worden via het programma Gezonde School scholen ondersteund die een actieve bijdrage willen leveren aan de gezondheid van hun leerlingen. Ons streven is dat Gezonde Scholen zo bijdragen aan méér gezondheidswinst, minder gezondheidsverschillen en betere onderwijsprestaties.

1.2 Visie

De gezondheid van leerlingen is van belang voor de toekomst van de jongere zelf en voor onze samenleving als geheel. Gezond gedrag wordt bij voorkeur jong aangeleerd door ouders én door school. In de huidige samenleving is opvoeden niet alleen meer een taak van ouders. De school levert een grote bijdrage aan de ontwikkeling van de persoonsvorming van kinderen en jongeren.

Gezonde School maakt het scholen makkelijk om zelf te werken aan een gezonde leefstijl voor leerlingen. Via de Gezonde School-aanpak krijgen scholen hiervoor een beproefde handreiking aangeboden. Deze leidt naar kwalitatief goede activiteiten en structurele aandacht voor gezondheid in het onderwijs.

De behoeftes en ambities van een individuele school bepalen wat een school daadwerkelijk gaat doen. De Gezonde School-aanpak helpt scholen daarbij en is er voor alle scholen. In het programma Gezonde School 2017-2020 gaat speciale aandacht uit naar scholen met kinderen en jongeren die meer dan anderen het risico lopen op het ontwikkelen van een ongezonde leefstijl. Uitgangspunt hierbij is in te zetten op maatregelen waar de meeste gezondheidswinst van verwacht kan worden.

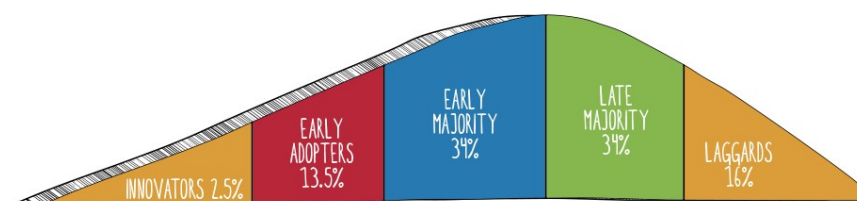
Vanuit het programma Gezonde School wordt gewerkt op het snijvlak van onderwijs en gezondheidsbevordering. Hierin wordt actief samenwerking gezocht met andere programma's en projecten die zich op hetzelfde snijvlak bevinden. De missie is geslaagd als gezondheid in het DNA van de school zit. Uiteindelijk zou het zo moeten zijn dat leerlingen en hun ouders erop mogen vertrouwen dat elke school in Nederland een Gezonde School is die vanzelfsprekend bijdraagt aan de gezondheid van de leerling.

1.3 Strategie

Hoe gaan wordt ervoor zorgen dat de komende vier jaar de missie een stukje dichterbij komt?

De corebusiness van Gezonde School is het ondersteunen van scholen. In de periode 2012-2016 is het bereik van scholen sterk gegroeid. De bekendheid van het programma is relatief groot. Veel scholen, zo niet alle scholen, werken in meer of mindere mate aan de gezondheid van hun leerlingen. Een derde van alle scholen in Nederland is in de afgelopen periode bereikt met het ondersteuningsaanbod. Inmiddels zijn er ruim 750 scholen die zich Gezonde School mogen noemen en dit aantal groeit gestaag (zie hiervoor bijlage 3). Hieruit blijkt dat de fase van agenderen en stimuleren succesvol is geweest.

In de volgende fase wordt sterker ingespeeld op wat een school al doet op het gebied van een gezonde leefstijl. Daarbij wordt gebruik gemaakt van het onderstaande acceptatiemodel van Rogers.

Figuur 1: Model van Rogers¹ over de acceptatie van een innovatie binnen een groep.

De innovators en early adopters zijn scholen die al (een tijdje) werken aan Gezonde School en bijvoorbeeld een themacertificaat van het vignet Gezonde School hebben behaald. Scholen die wellicht van Gezonde School hebben gehoord en mogelijk wat eerste stappen hebben gezet, vormen de groep early majority. Daarnaast zijn er scholen die nog helemaal niet werken aan of bekend zijn met Gezonde School (late majority en laggards, achterblijvers).

¹ https://nl.wikipedia.org/wiki/Innovatietheorie_van_Rogers

In dit plan zijn scholen die nog niet actief werken met de Gezonde School-aanpak buiten beschouwing gelaten. Het bereiken van deze scholen vraagt om een andere benaderingswijze en aanpak. Zij kunnen uiteraard wel informatie vinden op Gezondeschool.nl.

Het programma Gezonde School zal zich de komende vier jaar meer gaan richten op samenwerking met reeds bestaande gezondheidsinitiatieven voor scholen en in de omgeving van scholen. Tot op heden was er sprake van een aanpak voor scholen waarin initiatieven vanuit andere programma's gebundeld werden en aangeboden. Het lokaal verbinden van initiatieven vanuit JOGG, Alles is Gezondheid, Sport en Bewegen in de buurt et cetera, moet leiden tot een betere lokale samenwerking.

Lokale samenwerking is alleen mogelijk als alle betrokken partijen zich kunnen vinden in een gezamenlijke strategie als het gaat om het bevorderen van een gezonde leefstijl voor leerlingen. Het aanbod van programma's is op dit moment zo groot dat het voor de ontvanger vaak niet meer te overzien is. Meer samenwerking en meer afstemming is nodig om met elkaar het groter doel te bereiken, namelijk bewustwording bij alle leerlingen, ouders en omgeving hoe je kunt werken aan een gezonde leefstijl.

In de onderstaande paragraaf staat aangegeven welke resultaten er in 2020 bereikt zijn.

Ondersteuning van scholen

- § Over vier jaar heeft 17% (1650) van de scholen (locaties) gebruik gemaakt van het ondersteuningsaanbod Gezonde School. Dit betreft 1303 po-scholen, 243 vo-schoollocaties en 104 mbo-schoollocaties.
- § Het ondersteuningsaanbod heeft met name twee kwetsbare groepen bereikt: a) scholen met leerlingen uit gezinnen met een lage SES, bijvoorbeeld in wijken met een lage SES, vmbo kader en mbo niveau 1 en niveau 2 en b) scholen voor speciaal onderwijs.
- § Deze 1650 scholen hebben gebruik gemaakt van het 'Gezonde School-pakket', waarmee zij onder meer een Gezonde School coördinator konden inzetten en advies op maat van een Gezonde School adviseur ontvingen.
- § Via de website GezondeSchool.nl zijn scholen op een digitale manier ondersteund bij het werken aan Gezonde School. De ondersteuning die scholen ontvangen via de website is afgestemd op de vraag van de school. Er zijn gemiddeld 2750 unieke bezoekers per week. Hiermee is een groot aantal scholen bereikt. Ook is het Leerplankader via Gezondeschool.nl te vinden.

Deskundigheidsbevordering

- § Voor alle 1650 scholen die gebruik maken van het ondersteuningsaanbod is er een deskundigheidsbevordering Gezonde School georganiseerd. Daarnaast kunnen deze scholen deelnemen aan een vervolgtraining Gezonde School met als doel 'verdieping kennis thema's Gezonde School'
- § Voor alle Gezonde School adviseurs zijn een basistraining, vervolgtraining en/of een themaworkshop rond Gezonde School georganiseerd.
- § Deelname aan bijeenkomsten van Lerende Netwerken Sport en Bewegen in de buurt is gestimuleerd.

Onderhoud en verder ontwikkelen aanpak Gezonde School

- § De Gezonde School aanpak is aangepast en verbeterd naar aanleiding van recente wetenschappelijke inzichten over wat werkt in gezondheidsbevordering en ontwikkelingen in het onderwijs en het gezondheidsdomein, zoals Onderwijs2032, positieve gezondheid, Jong Leren Eten en depressiepreventie onder jongeren.

Het vignet Gezonde School

- § Er zijn jaarlijks ongeveer 650 aanvragen afgehandeld. Deze schatting is gebaseerd op het aantal 'reguliere' aanvragen uit de eerste helft van 2016 en het aantal te verwachten aanvragen op basis van het ondersteuningsaanbod in 2016.
- § Er zijn jaarlijks ongeveer 70 audits uitgevoerd. Deze schatting is gebaseerd op het aantal te verwachten themacertificaten in 2016.
- § In 2017 zijn de themavragenlijsten 'langs de meetlat' gelegd. Op basis hiervan zijn de vragenlijsten meer uniform opgebouwd, zowel qua inhoud als opbouw.

Communicatie over projecten en het programma Gezonde School

- § Scholen kennen het ondersteuningsaanbod en weten hoe zij hier gebruik van kunnen maken. Er wordt extra ingezet op het bereiken van de doelgroepen die eerder in dit hoofdstuk genoemd staan.
- § Scholen weten hoe zij een themacertificaat van het vignet Gezonde School kunnen aanvragen.
- § Met partners is afstemming en samenwerking bereikt in de communicatie, onder andere via de Werkgroep communicatie.
- § De projecten die onderdeel uitmaken van dit programma zijn via communicatie onder de aandacht gebracht bij scholen via een multimediale communicatie strategie.

Samenhang

- § Met relevante stakeholders zijn strategische gesprekken aangegaan om ontwikkelingen binnen het onderwijs en in het gezondheidsdomein te verbinden met Gezonde School.
- § De vier betrokken Ministeries (VWS, OCW, EZ en SZW) zijn (on)gevraagd geadviseerd over samenhang in het beleid over Gezonde School en aanpalende onderwerpen.
- § Samenhang tussen lokale en landelijke activiteiten rond Gezonde School is bevorderd o.a. doordat is ingezet op informatie-uitwisseling tussen lokale en landelijke partijen en door vanuit het programma Gezonde School in te zetten op het versterken van de lokale infrastructuur Gezonde School.
- § Er zijn gesprekken gevoerd met lerarenopleidingen en andere relevante opleidingen om te bevorderen dat Gezonde School onderdeel wordt van het curriculum van lerarenopleidingen en andere relevante opleidingen.
- § Er is meegedacht en afgestemd met de uitvoerders van het plan Gezonde Kinderopvang om samenhang tussen het plan Gezonde Kinderopvang en het plan Gezonde School te realiseren en te borgen.
- § Partijen die onderzoek financieren en uitzetten (zoals ZonMw, NRO, VWS en OCW) zijn geadviseerd over de relevantie en toepasbaarheid van mogelijk te financieren onderzoeken.

Monitoring en evaluatie

- § De voortgang van de inspanningen voor de doelen van programma Gezonde School 2017-2020 zijn jaarlijks vastgelegd.
- § Jaarlijks wordt binnen de stuurgroep Gezonde School gereflecteerd op de keuzes die bij het opstellen van dit programma zijn gemaakt.

Sectorspecifieke inspanningen

- § Binnen de onderwijsraden is er met de leden en achterban afstemming geweest over het stimuleren van werken aan de sectorspecifieke doelen.
- § Met de organisaties waar de onderwijsraden contacten mee hebben die een betrokkenheid kunnen hebben met het ondersteunen bij de sectorspecifieke doelen is er afstemming geweest over de invulling van de sectorspecifieke doelen.
- § Binnen de organisatie van de onderwijsraden is afstemming geweest met aanpalende beleidsthema's.

1.4 Gezonde School en haar omgeving

Gezonde School staat niet op zichzelf, het programma is nauw verbonden met programma's en projecten die zich eveneens op het snijvlak van gezondheid en onderwijs begeven. Voorbeelden hiervan zijn Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG), Alles is Gezondheid (AIG), Sport en Bewegen in de Buurt (SBiB), Jong Leren Eten (JLE) en met diverse regionale en lokale initiatieven. Voor Gezonde School is het noodzakelijk hier goed bij aan te sluiten. Op deze manier kunnen de programma's elkaar versterken.

De Gezonde School-adviseur speelt een cruciale rol om deze samenwerking op lokaal niveau als het ware naar een 'hogere plan' te brengen en zo de interne Gezonde School-coördinator zo goed mogelijk op weg te helpen.

De samenwerking krijgt in de praktijk vorm door voor de doelgroep logische verbanden te leggen. Dit uit zich onder meer in de communicatieve benadering van scholen. Zo wordt met JOGG afgestemd over 'GRATIS bewegen' en 'Groenten en Fruit'. Medewerkers van JOGG worden uitgenodigd voor landelijke en regionale bijeenkomsten. Op lokaal niveau stemmen de Gezonde School-adviseur en de JOGG-regisseur met elkaar af en versterken zij elkaars netwerk.

Pledgehouders van Alles is Gezondheid worden waar mogelijk en nodig geholpen en ondersteund in de uitvoering van de doelstellingen. Op lokaal niveau wordt het thema bewegen en sport binnen Gezonde School versterkt door samen te werken met de combinatiefunctionarissen en/of buurtsportcoaches. Met de Hartstichting en eventuele andere fondsen wordt schoolgerichte ondersteuning rond thema's gezamenlijk opgepakt en eenduidig gecommuniceerd.

Kortom; met veel organisaties en initiatieven wordt verkend waar mogelijkheden liggen voor onderlinge aansluiting of versterking.

GEZONDE
SCHOOL

Een gezonde leefstijl in het DNA van elke school

Doel voor alle scholen:
stimuleren Gezonde School-
beleid te maken en uit te voeren

Algemene middelen voor alle scholen

- digitale ondersteuning via Gezondschool.nl
- een praktische en gebruiksvriendelijke Gezonde School-aanpak
- informatie over gezondheidsthema's
- wetenschappelijk onderbouwde en praktische activiteiten (interventies) voor scholen
- het vignet Gezonde School als kwaliteitskeurmerk, met certificaten voor specifieke gezondheidsthema's

Sectorspecifieke doelen PO- VO- MBO

Specifieke aandachtspunten binnen de sectoren, bepaald in overleg met het schoolwerkveld

Specifieke middelen voor beperkt aantal scholen:

- ondersteuning via het Gezonde School-pakket
- faciliteren van de Gezonde School coördinator
- ondersteuning door de Gezonde School adviseur
- deskundigheidsbevordering

Specifieke aandacht voor scholen:

- met een lage SES populatie
- in het speciaal onderwijs

2. Algemene doelen Gezonde School

In dit hoofdstuk staan de algemene doelen van Gezonde School beschreven, passend bij de geformuleerde missie en visie. De algemene doelen hebben betrekking op alle Gezonde School thema's. Dit zijn de thema's voeding, bewegen en sport, roken, alcohol en drugs, welbevinden, relaties en seksualiteit, milieu en natuur en fysieke veiligheid.

Om de algemene doelen te realiseren worden diverse projecten uitgevoerd. De projecten worden verder uitgewerkt in het hoofdstuk activiteiten (zie hoofdstuk 4).

De volgende projecten zijn geformuleerd:

- Ondersteuning van scholen (2.1)
- Deskundigheidsbevordering (2.2)
- Onderhoud en doorontwikkeling aanpak Gezonde School (2.3)
- Het vignet Gezonde School (2.4)
- Communicatie over projecten en het programma Gezonde School (2.5)
- Samenhang (2.6)
- Monitoring en evaluatie (2.7)

De thema's van Gezonde School zijn divers en per onderwijssector wisselend. Scholen bepalen zelf aan welk thema ze willen werken. Een schoolgezondheidsprofiel² kan ondersteunend werken voor het bepalen van de keuze. Daarnaast zijn er sectorspecifieke doelen beschreven. Deze zijn onderdeel van de algemene thema's maar zijn door de sector als meer relevant gekenmerkt op dit moment. Deze thema's hebben speciale politieke aandacht of zijn door scholen de laatste jaren veel aangevraagd. Dit geldt ondermeer voor het onderwerp Vitaal werknemerschap in het mbo. Daar waar dat passend is, wordt ten behoeve van Vitaal werknemerschap bij de projecten en activiteiten aangesloten.

Met de partners zal in het vierde kwartaal van 2016 nog nadere afstemming plaatsvinden over de activiteiten die in de periode 2017-2020 uitgevoerd zullen worden. De sectorspecifieke aandachtspunten worden jaarlijks in de stuurgroep besproken en mogelijk herzien op relevantie voor de sector.

De afgelopen jaren is vooral ingezet op het enthousiasmeren van scholen voor Gezonde School. De komende jaren wordt vooral ingezet op het borgen van structurele gezondheidsbevordering binnen het onderwijs en het behalen van gezondheidswinst. Hierbij gaat er bijzondere aandacht uit naar scholen die in wijken met een lagere SES staan en naar het speciaal onderwijs.

2.1 Ondersteuning van scholen

De doelen op het gebied van het ondersteuningsaanbod zijn:

- scholen krijgen ondersteuning aangeboden om integraal te werken aan de vier pijlers van Gezonde School, zodat een gezonde leefstijl een plek krijgt in het schoolbeleid.
- het faciliteren en verduurzamen van het gebruik van de Gezonde School-aanpak, erkende Gezonde School-activiteiten en het vignet Gezonde School bij scholen waar al draagvlak voor Gezonde School is.
- het creëren van draagvlak voor de Gezonde School-aanpak, erkende Gezonde School-activiteiten en het vignet Gezonde School bij scholen die nog niet (structureel) werken aan Gezonde School.

---

² Een schoolgezondheidsprofiel biedt de school inzicht in het gezondheidsgedrag van de leerlingen binnen de school en helpt bij het maken van een keuze voor een leefstijlthema. Zie verder paragraaf 4.1.2.

Het programma Gezonde School heeft als doel scholen in staat te stellen om structureel te werken aan de gezondheid van haar leerlingen. Vanuit het programma Gezonde School 2017-2020 wordt scholen hierbij ondersteuning aangeboden. De ondersteuning is erop gericht de aandacht voor gezondheidsbevordering te borgen binnen het onderwijs, het voor scholen makkelijk te maken om aan Gezonde School-thema's te werken en scholen te ondersteunen om dit op een kwalitatief goede manier te doen. Dit gebeurt digitaal via de website Gezondeschool.nl, de Gezonde School-coördinator en de Gezonde School-adviseur.

Digitale ondersteuning van scholen via Gezondeschool.nl

Via de website kunnen alle scholen in Nederland op een digitale manier aan de slag bij het werken aan Gezonde School. Zo wordt gerealiseerd dat het bereik van Gezonde School niet beperkt blijft tot het ondersteuningsaanbod. Alle scholen in Nederland krijgen zo de mogelijkheid om met Gezonde School aan de slag te gaan. Hierbij geldt dat de informatievoorziening aan scholen goed aan dient te sluiten bij de vraag van de school. Scholen die nog maar net bezig zijn met Gezonde School hebben een andere informatiebehoefte dan scholen die al langer bezig zijn. De website wordt de komende periode aangepast om beter in te spelen op deze verschillende informatiebehoeften van scholen. Onderdeel van de digitale ondersteuning aan scholen vormt ook een multimediale aanpak die wordt ingezet om het draagvlak en de bekendheid verder te vergroten.

Gezonde School-coördinator

Het borgen van gezondheid binnen het onderwijs wordt gedaan door scholen te stimuleren, faciliteren en te ondersteunen om te werken aan de vier pijlers van Gezonde School. Gezonde School stimuleert een school om gezonde leefstijl te beleggen bij een Gezonde School-coördinator binnen de school. De middelen van het ondersteuningsaanbod kunnen hiervoor worden aangewend. Deze coördinator krijgt een beknopt scholingsaanbod Gezonde School aangeboden.

Gezonde School-adviseur

Een Gezonde School-adviseur zal daarnaast scholen begeleiding en advies op maat geven bij het werken aan Gezonde School. De Gezonde School-adviseur is bekend en vertrouwd met de werkwijze van Gezonde School en biedt ondersteuning bij het werken aan de vier pijlers van de Gezonde School-aanpak. Daarnaast is er de mogelijkheid voor een deel van de scholen om een schoolgezondheidsprofiel (zie paragraaf 4.1) aan te vragen, dat inzicht geeft in het gezondheidsgedrag van de leerlingen binnen de school en dat helpt bij het maken van een keuze voor een leefstijlthema.

Bij de inzet van dit ondersteuningsaanbod zal rekening gehouden worden met de volgende drie uitgangspunten:

1. Scholen met een kwetsbare leerlingpopulatie krijgen voorrang bij het toekennen van ondersteuning. Hierbij wordt naar twee indicatoren gekeken: een lage sociaal economische status en speciaal onderwijs.
2. Aandacht voor sectorspecifieke doelen.
3. Scholen die niet eerder gebruik hebben gemaakt van het ondersteuningsaanbod, hebben voorrang bij het toekennen van middelen.

In paragraaf 4.1 zijn de activiteiten verder uitgewerkt en zijn specifiekere resultaten beschreven.

2.2 Deskundigheidsbevordering

De doelen op het gebied van deskundigheidsbevordering zijn:

- scholen krijgen meer kennis van hoe zij een gezonde leefstijl bij hun leerlingen kunnen bevorderen en hoe de Gezonde School-aanpak hen hierbij kan helpen.
- Gezonde School-adviseurs zijn toegerust op hun taak om scholen te ondersteunen en te adviseren. Zij beschikken over up-to-date kennis van de Gezonde School-aanpak, de verschillende thema's van Gezonde School en de organisatie van de onderwijssectoren.

De missie van het programma is dat het werken aan een gezonde leefstijl is opgenomen in het DNA van iedere school. Het streven is dat Gezonde Scholen zo bijdragen aan méér gezondheidswinst en betere onderwijsprestaties. Het schoolpersoneel speelt een cruciale rol bij het slagen van deze missie. Om hen te ondersteunen wordt in de periode 2017-2020 voor het eerst een scholingsprogramma aangeboden aan Gezonde School-coördinatoren. Een school kan met behulp van het ondersteuningsaanbod een medewerker de taak geven als Gezonde School- coördinator op te treden. Het scholingsprogramma biedt Gezonde School-coördinatoren informatie over de Gezonde School-aanpak en handvatten om hier binnen de school mee aan de slag te gaan.

Voor het realiseren van het scholingsprogramma zal gebruik gemaakt worden van de huidige ervaringen en kennis opgedaan bij het ontwikkelen van het scholingsprogramma Gezonde School Specialist van de PABO's.

Daarnaast maken Gezonde School-coördinatoren kennis met het aanbod aan erkende leefstijlactiviteiten en krijgen zij handvatten hoe zij een keuze kunnen maken uit dit aanbod. Gezonde School-coördinatoren krijgen voorbeelden en tips aangereikt over het betrekken van het team binnen de school en waar nodig het schoolbestuur, en het betrekken van ouders en leerlingen en de omgeving. Naast deze scholing krijgen de Gezonde School-coördinatoren waar mogelijk gelegenheid ook te leren van andere scholen.

Niet alleen de scholing van Gezonde School-coördinatoren binnen de school is van belang. Het actueel houden en verder uitbreiden van de kennis van Gezonde School-adviseurs is dat ook. Zo hebben niet alle Gezonde School-adviseurs voldoende kennis van alle onderwijssectoren. Ook kan er bijscholing nodig zijn rond specifieke thema's zoals vitaal werknemerschap in het mbo. Ook hebben Gezonde School-adviseurs van de GGD'en baat bij het uitwisselen van ervaringen tijdens netwerkbijeenkomsten van Gezonde School. Zo kunnen zij leren van de ervaringen van collega-Gezonde School-adviseurs.

In paragraaf 4.2 zijn de activiteiten rond deskundigheidsbevordering verder uitgewerkt en zijn specifieke resultaten beschreven.

2.3 Onderhoud en doorontwikkeling aanpak Gezonde School

Het doel rond de Gezonde School-aanpak is:

- de Gezonde School-aanpak is gebaseerd op actuele kennis van gezondheidsbevordering in het onderwijs.

Het programma Gezonde School zet in op het bijdragen aan kleinere gezondheidsverschillen en méér gezondheidswinst. Om te weten welke activiteiten het meest bijdragen aan gezondheidswinst is het van belang de kennisbasis van Gezonde School te onderhouden. Hiervoor wordt de literatuur omtrent bovenstaande onderwerpen gevolgd en wordt kennis uitgewisseld via Schools for Health met andere Europese landen. Ook wordt de aanpak Gezonde School, in beperkte mate, aangepast op basis van ontwikkelingen die zich in het onderwijs en gezondheidsdomein voortdoen.

In paragraaf 4.3 zijn de activiteiten rond het onderhouden en doorontwikkelen van de aanpak Gezonde School beschreven.

2.4 Vignet Gezonde School

Het doel op het gebied van het vignet Gezonde School is:

- scholen kunnen een vignet Gezonde School aanvragen, waarmee zij kunnen laten zien welke resultaten zij hebben behaald op het gebied van Gezonde School.

Het vignet is een landelijke standaard, ontwikkeld op de Gezonde School-thema's waaraan scholen zich kunnen spiegelen. Deze standaard bestaat uit kwaliteitscriteria die zijn opgesteld door deskundigen; experts op het gebied van voeding, bewegen en sport of één van de andere thema's van Gezonde School.

In het verleden waren er diverse regionale en landelijke keurmerken voor het onderwijs beschikbaar die zich richtten op één of meer gezondheidsthema's. Ook reikten sommige GGD'en regionale keurmerken uit. Deze keurmerken zijn grotendeels opgegaan in het vignet Gezonde School. Door het aanbieden van één kwaliteitskeurmerk wordt een wirwar van regionale en landelijke keurmerken rond een gezonde leefstijl voorkomen. Daarmee is één sterk merk gecreëerd voor scholen die structureel aandacht besteden aan een gezonde leefstijl.

Het vignet Gezonde School is een instrument om een gezonde leefstijl onder de aandacht te brengen in het onderwijs en geen op zichzelf staand doel. Het vignet Gezonde School is voor (bijna) alle thema's in het po, vo en mbo aan te vragen. Scholen die een vignet Gezonde School aanvragen, kunnen zich hiermee profileren als Gezonde School. Het vignet is een blijk van waardering voor de geleverde inspanningen en een manier om naar ouders, omgeving en vooral naar alle leerlingen uit te stralen waar de school voor staat. Scholen geven aan dat het vignet Gezonde School concrete handvatten biedt om beleid op het gezondheidsvlak te verdiepen en te borgen. Het aanvragen van een vignet Gezonde School heeft geen verplichtend karakter. De keuze is aan de school zelf.

In paragraaf 4.4 zijn de activiteiten rond het actueel houden van het vignet Gezonde School verder uitgewerkt.

2.5 Communicatie over de projecten en het programma Gezonde School

De doelen op het gebied van communicatie over de projecten en het programma Gezonde School zijn:

- het communicatief ondersteunen van projecten en er daarmee voor zorgen dat scholen bekend en vertrouwd zijn met de Gezonde School-aanpak, het ondersteuningsaanbod en het vignet Gezonde School.
- zorgen voor bekendheid en draagvlak voor het programma Gezonde School bij externe stakeholders.
- het bewaken van de merknaam Gezonde School en het juiste gebruik ervan.
- het (verder) bekend maken van Gezondschool.nl, zodat alle scholen in Nederland toegang hebben tot informatie over het programma en de Gezonde School-aanpak.

Een goede reputatie zorgt ervoor dat het programma Gezonde School een bekend, aantrekkelijk en toegankelijk programma is voor scholen. Dit vraagt om het blijvend aanbrengen van samenhang in het informatieaanbod in nauwe samenwerking met partners. Daarnaast is het van belang dat het programma op het juiste momenten 'in beeld' komt bij scholen.

Het team communicatieprofessionals werkt binnen het programma samen als één team.

In paragraaf 4.5 zijn de activiteiten rond communicatie over projecten en het programma Gezonde School beschreven

2.6 Samenhang en aansturing

Het doel op het gebied van samenhang is:

- het realiseren van samenhang voor scholen rond Gezonde School.

Om dit doel te realiseren wordt bevorderd dat alle kwalitatief goede initiatieven over gezondheidsbevordering in het onderwijs via Gezonde School beschikbaar zijn voor scholen. Ook wordt bevorderd dat Gezonde School aansluiting houdt bij ontwikkelingen in de samenleving zoals positieve gezondheid, Onderwijs 2032, Alles is Gezondheid en NL2025.

Om samenhang in het beleid over Gezonde School te bevorderen wordt meegedacht met de ministeries van VWS, OCW, EZ en SZW. Ook wordt de samenhang tussen lokale en landelijke activiteiten Gezonde School bevorderd en gestimuleerd dat Gezonde School wordt opgenomen in het curriculum van lerarenopleidingen en andere relevante opleidingen. Verbindingen worden aangebracht tussen Gezonde Kinderopvang en Gezonde School. En tot slot wordt advies gegeven aan ZonMw, NRO, VWS en OCW over te financieren Gezonde School onderzoek. Binnen dit projectdeel zullen de taken van de programmamanager en basistaken van de projectleiders uitgewerkt worden.

In paragraaf 4.6 zijn de activiteiten rond samenhang verder uitgewerkt.

2.7 Monitoring en evaluatie

Het doel op het gebied van monitoren is:

- monitoringsgegevens bieden inzicht in de voortgang en de kwaliteit van het programma Gezonde School 2017-2020.

De voortgang van Gezonde School-activiteiten wordt gemonitord door te meten wat er heeft plaatsgevonden. Deze informatie wordt gebruikt voor verantwoording naar de subsidiegevers. Tevens wordt in de kwaliteit van activiteiten uit het programma gemeten zodat hierop bijgestuurd kan worden. In de stuurgroep Gezonde School gereflecteerd op de in het programma gemaakte keuzes. Indien nodig worden activiteiten of de organisatie, na overleg met de subsidiegevers, bijgesteld.

In paragraaf 4.7 zijn de activiteiten rond monitoren en evaluatie verder uitgewerkt

3. Sectorspecifieke doelen

3.1 Gezonde School in het primair onderwijs

Met in totaal circa 7.481 scholen en ruim 1,56 miljoen³ leerlingen heeft de po-sector⁴ 52,6% van het totaal aantal leerlingen binnen het programma Gezonde School. Het primair onderwijs omvat het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs (sbo), voortgezet speciaal onderwijs (vso) en het speciaal onderwijs (so). Daarnaast is er binnen het primair onderwijs toenemende aandacht voor de ontwikkeling van het jonge kind. Steeds vaker werken scholen en kinderopvangorganisaties intensief samen. Dit vraagt een bijzondere visie op het buitenschoolse aanbod zelf en de samenhang en verbinding daarmee. Tegelijkertijd met het opstellen van het programma Gezonde School, wordt een programma Gezonde Kinderopvang opgesteld. Waar mogelijk sluiten beide programma's bij elkaar aan om in te spelen op veranderende maatschappelijke opvattingen en behoeften ten aanzien van gezondheidsthema's in de leeftijdsfase van het (jonge) kind.

De komende jaren richt Gezonde School zich op scholen waar het meeste gezondheidswinst is te boeken. In het primair onderwijs gaat het daarbij om reguliere scholen in wijken met een lagere Sociaal Economische Status (SES) en scholen in het speciaal (basis/ voortgezet) onderwijs. Het primair onderwijs kenmerkt zich door een schoolorganisatie met een zeer lage overhead en een grote focus op het geven van onderwijs. Binnen Gezonde School is het aantal thema's dat zich richt op het primair onderwijs groot. Scholen in het primair onderwijs geven daarom aan behoefte te hebben aan ondersteuning en duidelijkheid omtrent onderwerpen die, binnen de Gezonde School, prioriteit verdienen. Naast de ambitie om een bredere doelgroep te bereiken wordt met de keuze voor de onderwerpen: voeding, bewegen en sport en rookvrije schoolpleinen aangesloten bij de thema's die het meest in de scholen leven. Hiermee worden scholen ondersteund in het maken van een keuze die aansluit bij de behoefte van ouders, samenleving en politiek. Mede door de invoering van de 'Wet sociale veiligheid op school' was het thema welbevinden in de afgelopen jaren een onderwerp waar veel scholen belangstelling voor hadden. Door de invoering van deze wet, en in het licht van ontwikkelingen als Onderwijs2032, is dit nog meer een kerncompetentie van de leerkracht dan voorheen. Hiermee is dit belangrijke onderwerp verankerd binnen het primair onderwijs en krijgt het om die reden geen extra prioriteit als sectorspecifiek doel. Uiteraard kunnen scholen die ondersteuning willen op dit onderwerp (net als de andere thema's) deze ook in periode 2017-2020 krijgen. De keuze voor de sectorspecifieke doelen in het primair onderwijs is gemaakt op basis van een brede consultatie in de achterban van de PO-Raad.

In deze paragraaf is beschreven hoe gewerkt wordt aan een integrale aanpak van structurele bevordering van een gezonde leefstijl op basis van de drie genoemde thema's. De op basis hiervan beschreven doelen worden gerealiseerd door specifieke en bijzondere aandacht hieraan te besteden binnen het ondersteuningsaanbod (zie hoofdstuk 4). Het aantal te bereiken scholen hangt vanzelfsprekend samen met de beschikbaarheid van financiële middelen.

Bewegen en sport

Het programma Gezonde School stimuleert het beweegaanbod binnen het primair onderwijs. Hierbij gaat het om het vak bewegingsonderwijs en het stimuleren van bewegen op andere momenten binnen (en buiten) de school. In het primair onderwijs kan de basis worden gelegd voor een actieve leefstijl door kinderen goed te leren bewegen en in aanraking te laten komen met een breed aanbod van bewegen en sport binnen de school en het aanbod van sportverenigingen.

---

³Zie: https://duo.nl/open_onderwijsdata/databestanden/po/Leerlingen/po_owsoort_denominatie.jsp

⁴ PO- sector omvat: Basisonderwijs en speciaal(basis en voortgezet) onderwijs

Bewegingsonderwijs

Wat betreft de ambitie voor het vak bewegingsonderwijs sluiten we het programma Gezonde School aan bij het tussen de PO-Raad en het ministerie van OCW gesloten bestuursakkoord. Dit betekent dat de ambitie onderschreven wordt om scholen gedurende minimaal twee lessen (van minimaal 45 minuten), bewegingsonderwijs te geven. Waar mogelijk (en gewenst) worden scholen ondersteund in het streven om meer bewegingsonderwijs aan te bieden dan de sectornorm van twee x 45 minuten. Uiteraard dienen scholen altijd een bevoegde leerkracht in te zetten.

- Scholen worden ondersteund in het geven van meer dan 90 minuten bewegingsonderwijs, gedurende twee lessen per week. Waar mogelijk (en gewenst) worden scholen ondersteund in het streven om meer bewegingsonderwijs aan te bieden.
- Het bewegingsonderwijs wordt verzorgd door een bevoegde (vak)leerkracht.

Versterken van het overige beweegaanbod

Het programma Gezonde School wil scholen ondersteunen het beweegaanbod niet te laten beperken tot het vak bewegingsonderwijs. Ook in de overige lessen, het speelkwartier en buitenschools is er de mogelijkheid om tot meer beweegmomenten te komen. Om het buitenschoolse aanbod meer aan te laten sluiten op hetgeen binnen de school gebeurt, werken veel gemeenten en scholen al samen met combinatiefunctionarissen of buurtsportcoaches.

- Het programma Gezonde School stimuleert scholen een visie op bewegen op te stellen en deze visie op te nemen in het schoolbeleid.
- Het programma Gezonde School stimuleert scholen het bewegen op school met buitentijd/speeltijd en leertijd te verbinden.

Gezonde Voeding

De basisschool is de plek waar leerlingen al spelend en lerend kennis kunnen maken met een gezonde leefstijl en wat dit betekent voor de keuze van voeding. Een gezonde omgeving maakt het makkelijker om tot gezonde keuzes te komen. Scholen kunnen hier aandacht aan besteden in het schoolbeleid en educatie. Hierbij valt te denken aan aandacht voor gezonde voeding bij traktaties, het eten en drinken in pauzes en bij het overblijven.

Hiertoe is het volgende doel geformuleerd:

- Het programma Gezonde School stimuleert scholen een beleid op te stellen dat gericht is op gezonde voeding in de school. Waar mogelijk wordt hierbij de aansluiting gezocht met het aanbod van Natuur- en milieueducatie en het programma Jong Leren Eten.

Rookvrije Scholen

De Tabaks- en rookwarenwet bepaalt dat alle scholen in 2020 volledig rookvrij moeten zijn. Hierbij gaat het uiteraard zowel om het schoolgebouw als het terrein om de school. Voor wat betreft het (speciaal) basisonderwijs is de aanpak niet op leerlingen gericht, maar vooral op ouders en schoolpersoneel. Waar het gaat om scholen in het voortgezet speciaal onderwijs zijn leerlingen ook een belangrijke doelgroep. De ervaringen die zijn opgedaan in de afgelopen periode waarin scholen zijn geholpen de rookvrije schoolterreinen te verwezenlijken worden gebruikt voor de komende periode. De ontwikkelde digitale ondersteuning is voor iedereen te vinden, in de deskundigheidsbevordering van de Gezonde School adviseur en Gezonde School coördinator zullen deze middelen een plek krijgen.

Het programma Gezonde School heeft daarom de volgende doelstelling:

- Het programma Gezonde School ondersteunt scholen in het primair onderwijs in het realiseren van de wettelijke verplichting om in 2020 geheel rookvrij zijn.

3.2 Gezonde School in het voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs wordt lesgegeven aan meer dan 900.000 leerlingen op 642 scholen met in totaal 1432 locaties. De leeftijd van deze leerlingen varieert tussen de 12 en 18 jaar. Binnen het vo zijn de volgende leerwegen: vmbo, havo en vwo. Binnen het vmbo zijn er verschillende leerwegen; theoretisch, gemengd, kader, beroeps. Voor 2016 is het aantal leerlingen binnen het VMBO vastgesteld op 510.000.

Het programma Gezonde School stimuleert en ondersteunt scholen om te komen tot een groter en beter aanbod van sport, bewegen en gezonde leefstijl. Scholen kunnen hun school (nog) gezonder maken met ondersteuning vanuit Gezonde School op de volgende thema's: voeding, bewegen en sport, psychosociaal welbevinden en roken-, alcohol en drugspreventie. Belangrijk voor Gezonde School is om aan te sluiten bij thema's die het meest in de scholen leven. Hiermee worden scholen ondersteund in het maken van een keuze die aansluit bij de behoefte van ouders, samenleving en politiek.

De komende jaren richt het programma Gezonde School zich vooral op die scholen waar het meeste gezondheidswinst te boeken is. In het programma Gezonde School voor de periode 2017-2020 is dit voor het voortgezet onderwijs VMBO (alle leerwegen) en praktijkonderwijs. Bij deze doelgroep leerlingen in het vmbo is aandacht voor gezonde leefstijl extra hard nodig.

Omgevingsfactoren spelen hierbij een belangrijke rol, waardoor er een verhoogde kans ontstaat voor sociaaleconomische achterstanden. De leerlingenpopulatie op het VMBO is divers en deze jongeren staan al op redelijk jonge leeftijd zelfstandig in de maatschappij. Naast aandacht voor maatwerk en talent, is aandacht voor gezondheid onder deze leerlingenpopulatie dan ook een speerpunt. Op deze manier beoogt de Gezonde School bij te dragen aan het optimaal voorbereiden van leerlingen op hun kansen in de maatschappij die steeds complexer wordt en verandert. Gezondheid, veerkracht en persoonsvorming dragen hieraan bij.

In deze paragraaf is beschreven hoe gewerkt wordt aan een integrale aanpak van structurele bevordering van een gezonde leefstijl op basis van de vier genoemde thema's. De beschreven doelen worden gerealiseerd door specifieke en bijzondere aandacht hieraan te besteden binnen het ondersteuningsaanbod (zie hoofdstuk 4). Het aantal te bereiken scholen hangt vanzelfsprekend samen met de beschikbaarheid van financiële middelen.

Middelenvrije scholen

Het uitproberen van roken, alcohol en drugs past bij de experimentele fase van leerlingen in het voortgezet onderwijs. De Tabaks- en rookwarenwet bepaalt dat alle scholen in 2020 volledig rookvrij moeten zijn. Dit geldt niet alleen voor het schoolgebouw maar ook voor de schoolterreinen. Via het programma Gezonde School worden scholen voorbereid op wetgeving rookvrije scholen.

Binnen de afgelopen ondersteuningsrondes van Gezonde School hebben scholen aangegeven behoefte te hebben aan educatiemiddelen en ondersteuning op het gebied van alcohol en drugspreventie. Vanuit Gezonde School worden scholen hierin blijven gefaciliteerd door hen kwalitatief goede activiteiten aan te bieden.

De ervaringen die zijn opgedaan in de afgelopen periode waarin scholen zijn geholpen de rookvrije schoolterreinen te verwezenlijken worden gebruikt voor de komende periode. De ontwikkelde digitale ondersteuning is voor iedereen te vinden, in de deskundigheidsbevordering van de Gezonde School adviseur en Gezonde School coördinator zullen deze middelen een plek krijgen.

- Gezonde School ondersteunt scholen in het voortgezet onderwijs bij het middelenvrij maken van scholen door een integrale aanpak op dit thema.

- Gezonde School ondersteunt scholen met advies en ondersteuning om scholen 100% rookvrij te maken en zo te voldoen aan de wettelijke verplichting om in 2020 geheel rookvrij te zijn.

Voeding

Vanaf 2009 heeft de Tweede Kamer voorstellen aangenomen over het gezond maken van kantines in het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. Uit recent onderzoek van het RIVM⁵ blijkt dat 89% van de scholen werkt aan het gezonder maken van hun schoolkantine. Het Voedingscentrum heeft inmiddels bijna alle scholen in het voortgezet onderwijs bezocht. Dit heeft tot nu toe bij 30% van de scholen geleid tot een verbetering naar een gezonde kantine volgens de richtlijnen van het Voedingscentrum. Omdat bekend is dat een gezonde omgeving gezonde keuzes makkelijker maakt, is het van belang om scholen blijvend te stimuleren.

- De activiteiten van Gezonde School zijn erop gericht dat 75% van de scholen werkt aan een gezonde kantine volgens de richtlijnen van het Voedingscentrum.
- Gezonde School ondersteunt scholen om integraal te werken aan het thema voeding.
- Gezonde School ondersteunt scholen met een zilveren/ gouden kantineschaal van het Voedingscentrum om binnen het thema voeding de pijlers 'signalering' en 'educatie' verder uit te werken.

Bewegen en sport

In de leeftijdsgroep van leerlingen die het voortgezet onderwijs bezoeken, is een sterke daling te zien van het aantal leerlingen dat voldoende beweegt. In het voortgezet onderwijs zijn uren LO vastgesteld die leerlingen deelname bekwaam maken voor bewegen. De sportdeelname buiten school neemt in de puberteit af. Om leerlingen te helpen om tot een goede keuze van een beweegactiviteiten te komen buiten school is het streven de leerlingen kennis te laten maken met een gevarieerd aanbod van sportactiviteiten.

Gezonde School ondersteunt scholen om het beweegaanbod binnen en buiten school te verbinden met de omgeving en met andere scholen, waardoor naschools beweegaanbod geïntensiveerd kan worden. Een intensieve samenwerking tussen de buurtsportcoach/combinatiefunctionaris en de Gezonde School-coördinator is nodig om dit te realiseren. Een passend sportaanbod op maat voor de doelgroep is het uitgangspunt. Hierbij is samenwerking met gemeenten, combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches essentieel. Daarnaast worden scholen vanuit het programma Gezonde School gestimuleerd om deel te nemen aan regionale/landelijke activiteiten op het gebied van sport.

Voor de doelgroep VMBO en praktijkonderwijs is deze extra beweegprikkel essentieel om bij te dragen aan een actieve leefstijl.

- Gezonde School stimuleert en faciliteert scholen om beweegaanbod te verbreden en te verbinden met de omgeving.
- Gezonde School stimuleert bewegen en sportactiviteiten in en rondom de school door gebruik te maken van bestaand aanbod van lokale activiteiten.

Welbevinden

Het werken aan een positief pedagogisch klimaat is een kerntaak van een school. Er zijn veel vragen van scholen voor ondersteuning op het thema welbevinden. De algemene thema's voor het welbevinden zijn opgenomen in de algemene doelen. Ondersteuning richt zich op een integrale aanpak.

- Gezonde School stimuleert en ondersteunt scholen met een integrale aanpak voor het thema welbevinden, waaronder depressiepreventie.

---

⁵ <http://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2016-0006.pdf>

3.3 Gezonde School in het middelbaar beroepsonderwijs

De sector middelbaar beroepsonderwijs heeft ruim 500.000 studenten⁶ die op 66 instellingen door heel Nederland studeren. De studenten volgen een opleiding in de beroepsopleidende leerweg (bol) of de beroepsbegeleidende leerweg (bbl). Hun leeftijd varieert van 16 tot ruim 50 jaar, waarbij de bol-studenten meestal tussen de 16 en 24 jaar zijn. Binnen het mbo zijn de onderwijsinhouden beschreven in kwalificatiedossiers⁷. Naast deze ruim 300 beroep specifieke dossiers bestaat er een groot aantal keuzedelen en moeten alle scholen de studenten een programma 'Loopbaan en burgerschap' (2011)⁸ aanbieden. Hierin staan diverse overstijgende leerdoelen met onder andere 'vitaal burgerschap'.

Binnen het mbo zijn de studenten in elke school vertegenwoordigd door een studentenraad en landelijk door de organisatie Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOB). Deze beide groeperingen zijn van belang om de stem van de student te horen en hun inbreng te krijgen. In de komende periode zal vanuit het programma Gezonde School het onderwerp studentbetrokkenheid via deze ingangen worden versterkt. Voor de komende jaren zullen een aantal speerpunten worden benoemd in de hieronder beschreven doelen. Het onderwerp welbevinden is een algemeen doel en voorwaarde om optimaal te kunnen presteren. Dit hoort bij de kerntaak van de school en wordt ondersteund door een goed pedagogisch klimaat. Dit vraagt om structurele en preventieve aandacht. In de leeftijdsfase van het middelbaar beroepsonderwijs is het aanbieden van een gezonde en veilige leeromgeving voor studenten essentieel om de eigen identiteit verder te ontwikkelen.

De keuze voor deze sectorspecifieke doelen is tot stand gekomen na consultatie met docenten en directeurs van mbo scholen. Het zijn de onderwerpen die de meeste leven in de scholen en daarmee kansrijk zijn om verder te ondersteunen. Dit zijn tevens de meest aangevraagde themacertificaten van het vignet Gezonde School.

Het strategische doel voor het mbo is mbo scholen te faciliteren integraal de gezondheid van studenten en medewerkers te bevorderen. Hier wordt aan gewerkt via de brede Gezonde School-aanpak en ondersteuning, zoals beschreven is in hoofdstuk twee. Voor alle thema's binnen de sectorspecifieke doelen geldt dat het steeds gaat om een integrale aanpak met aandacht voor de vier pijlers. Voor de pijler signaleren is er in het mbo het breed geïmplementeerde signaleringsinstrument TestJeLeefstijl.nu de voor de hand liggende manier om het schoolprofiel vorm te geven. De hoofddoelstelling voor het mbo is dan ook:

- 100% van de ongeveer 600 mbo locaties werkt op enige wijze aan het bevorderen van de gezondheid van studenten en medewerkers.

De hoofddoelstelling wordt verder specifiek gemaakt in de onderstaande vier onderwerpen. Voor het behalen van deze doelen worden diverse producten gemaakt en projecten gestart, deze staan beschreven in de paragrafen 'samenhang' en 'informatie'. De voornaamste uitvoering ligt bij de Gezonde School-coördinator, ondersteund door de Gezonde School-adviseur.

Voedingsaanbod

Het voedingsaanbod op mbo-scholen wordt steeds een beetje beter⁹, maar is nog lang niet optimaal. Vooral het aanbod kan beter en dan met name het aanbod in de automaten. De uitkomsten en aanbevelingen van het RIVM rapport vormen de basis voor het invullen van de te ondernemen acties. Het percentage van 71% van de scholen dat in de komende tijd bereid is verdere aanpassingen te gaan doen geeft een mooie basis voor verdere implementatie van het thema voeding via de Gezonde School-aanpak. Binnen de sector wordt vanuit een andere invalshoek ook veel aandacht besteed aan duurzaamheid binnen de kantines.

⁶ Zie: https://duo.nl/open_onderwijsdata/databestanden/mbo/Onderwijsdeelnemers/Deelnemers_mbo1.jsp

⁷ Zie www.s-bb.nl/onderwijs/kwalificeren-en-examineren/

⁸ Zie: www.s-bb.nl/sites/sbb/files/uploads/kwalificatie-eisen_loopbaan_en_burgerschap_in_het_mbo_studiejaar_2011-2012.pdf

⁹ Zie: <http://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2016-0006.pdf>

- 60% van de ongeveer 600 mbo-locaties heeft een Gezonde Kantine (nu 44%), en 30% een beschreven voedingsbeleid, ook gericht op de toekomstige beroepsuitoefening
- alle schoollocaties wordt de mogelijkheid geboden om het huidige voedingsgedrag van jongeren en medewerkers in kaart te brengen in het schoolgezondheidsprofiel.
- Gezonde School-adviseurs en de Gezonde Kantine brigade werken samen om in 60% van de mbo-schoollocaties Gezonde Kantines realiseren. Vooral aandacht voor die scholen die al een zilveren of gouden schaal hebben ontvangen. Deze scholen worden gestimuleerd het themacertificaat Voeding te behalen.

Rookvrij

Vanuit de nieuwe wetgeving rond de rookvrije schoolterreinen worden scholen geholpen toe te werken naar 100% rookvrije schoolterreinen van de mbo schoollocaties (nu 6%), met eventueel een toegewezen rookplek (nu 77%).

De ervaringen die zijn opgedaan in de afgelopen periode waarin scholen zijn geholpen de rookvrije schoolterreinen te verwezenlijken worden gebruikt voor de komende periode. De ontwikkelde digitale ondersteuning is voor iedereen te vinden, in de deskundigheidsbevordering van de Gezonde School adviseur en Gezonde School coördinator zullen deze middelen een plek krijgen.

Bewegen en sport

Bewegen en sport is vaak hét aanknopingspunt voor een gezonde leefstijl bij jongeren in het algemeen en specifiek in het mbo. De afname van de deelname aan het georganiseerde sportaanbod in het algemeen en de effecten daarvan voor de beroepsuitoefening vormen voor het mbo dé argumenten om hier op te focussen. Vanuit de algemene doelen en ondersteuning zoals beschreven staat in hoofdstuk twee wordt bewegingsaanbod in de breedste zin in- en om de school gestimuleerd. In dit doel wordt op een onderdeel extra aandacht gericht.

Het aanbieden van een georganiseerd sportaanbod, meestal binnen de lessen voor vitaal burgerschap kunnen een goede basis bieden voor een bredere sport oriëntatie en gericht op het toepassen van blijven bewegen in de beroepscontext. Op veel mbo-scholen wordt al een goed kwantitatief en kwalitatief aanbod neergezet.

- 50% van de ongeveer 600 mbo locaties biedt minimaal 50 klokuren bewegen en sport aan, binnen het reguliere curriculum, aangevuld met lessen over een gezonde leefstijl aan hun studenten BOL (nu 42%).
- Het huidige beweeggedrag van jongeren en medewerkers in kaart brengen in het schoolgezondheidsprofiel.
- Vanuit de leerlijn gezonde leefstijl met diverse partnerorganisaties, in- en om de school, lesprogramma's ontsluiten via bijvoorbeeld www.vitaalmbbo.nl, die invulling geven aan de lesinhoud voor het mbo.

Vitaal werknemerschap en gezondheidsmanagement voor medewerkers

Vanuit het ministerie van SZW, directie Gezond en Veilig werken, is er een impuls met aandacht voor de medewerker in het onderwijs voor nu gericht op het mbo. Tevens is er een impuls voor het beter opleiden van studenten voor een gezonde arbeidsparticipatie. De beschikbare middelen worden via bestaande financiering gekoppeld aan andere organisaties.

Het programma Gezonde School zal actief een samenwerking met deze organisaties onderhouden om de verbinding met de structuur en inhoud van de Gezonde School zo optimaal mogelijk te krijgen. Inhoudelijk is het programma Gezonde School niet verantwoordelijk aangezien er geen directe financieringsrelatie is.

De impuls met aandacht voor de medewerker is ook van toegevoegde waarde voor het goed inbedden van de Gezonde School-aanpak. Binnen het mbo is het belangrijk dat de medewerker als rolmodel en als vaardige docent de beroepsgerichte gezondheidsthema's aan kan leren. Voorbeelden hiervan zijn dynamisch werken, omgaan met stress en tiltechnieken.

Vitaal werknemerschap

De geleerde kennis, vaardigheden en houding (competenties) rond een gezonde leefstijl binnen het VO en vitaal burgerschap in het MBO vormen een prima basis om de persoonlijke leefstijlkeuzes te plaatsen in het licht van de beroepsuitoefening. Wat zijn de effecten van de huidige keuzes op het gebied van leefstijlgedrag voor het gekozen beroep? En wat kan de betreffende beroepsopleiding de student meegeven om in zijn beroep vitaal te blijven en zelf actief bij te dragen aan de eigen duurzame inzetbaarheid? Met als ultieme doel een levenslange gezonde arbeidsparticipatie. In 2016 heeft TNO hiervoor al een mbo specifiek keuzedeel 'Blijvend Fit, Gezond en Veilig werken' ontwikkeld in opdracht van het ministerie van SZW.

Vanwege de vernieuwde inhoud van dit onderwerp binnen de aanpak Gezonde School is gekozen voor een gefaseerde aanpak. In de eerste fase, bijvoorbeeld het eerste jaar, wordt dit onderwerp doorontwikkeld binnen de pijler educatie en gekoppeld aan het keuzedeel. Ook wordt onderzocht wat de ondersteunende inhoud voor de pijlers beleid, signaleren en omgeving kan zijn. Binnen de aanpak Gezonde School zal worden samengewerkt aan het informeren en het enthousiasmeren van mbo scholen.

Het gebruik van het keuzedeel zal moeten laten zien wat de ervaringen en het draagvlak binnen de scholen en bij de partners is. Dit zal bepalend zijn voor mogelijk verdere inbedding binnen de aanpak Gezonde School en voor de verdere ontwikkeling en implementatie.

- 🌟 Pilot implementatie keuzedeel 'Blijvend fit, veilig en gezond werken' bij één of meer opleidingen. Met financiële ondersteuning vanuit SZW is dit keuzedeel ontwikkeld. TNO zal een plan van aanpak opstellen met welke scholen/opleiding(en) en welke andere belanghebbende partijen (leerbedrijven) op welke wijze vorm en inhoud wordt geven aan het keuzedeel. TNO zet inhoudelijke expertise in om ROC en bedrijfsleven te faciliteren/ondersteunen afhankelijk van hun behoefte/vraag. In dit onderdeel wordt voor de pilot (door TNO):
  - bestaande lesmateriaal op het gebied van fit, veilig en gezond werken verzameld.
  - bestaand materiaal geëvalueerd op onder meer actualiteit en toepasbaarheid.
  - vastgesteld welke lacunes binnen het bestaand materiaal voorkomen en opgevuld moeten worden om de doelstellingen geformuleerd in het keuzedeel te behalen.
- 🌟 Een eerste inventarisatie in opdracht van SZW (najaar 2016) van bestaand lesmateriaal voor de implementatie van het keuzedeel. Resultaat kan vanaf 2017 door Gezonde School via de website worden ontsloten
- 🌟 Enthousiasmeren van scholen door het organiseren van inspiratiebijeenkomsten met scholen en leerbedrijven om het belang van gezond en veilig werken onder de aandacht brengen (door JOGG).

Gezondheidsmanagement voor medewerkers

MBO scholen worden via cao-mbo artikel 9.1 artikel gewezen om maatregelen te nemen ter bevordering van de duurzame inzetbaarheid van alle medewerkers. Een onderdeel hiervan is aandacht voor gezondheidsbevordering.

- 🌟 Eind 2020 heeft 80% van de mbo scholen beschreven beleid voor gezondheidsbevordering van zijn medewerkers. Gezondheidsbevordering heeft hierin aandacht voor preventie, curatie en amplitie.

Het arbeidsmarktfonds mbo (SOM) gaat instellingen stimuleren, inspireren en faciliteren om actief aan de slag te gaan met integraal gezondheidsmanagement. Vanuit de Monitor Sociale Veiligheid MBO zijn een aantal overlappende thema's te herkennen die passen in het voorkomen van spanning en werkdruk op het werk. Deze kunnen in de uitwerking een plek krijgen.

4. Activiteiten

In dit hoofdstuk zijn de activiteiten binnen projecten van het programma Gezonde School nader uitgewerkt.

4.1 Ondersteuning van scholen

De ondersteuning van scholen bestaat onder andere uit een aantal onderdelen; digitale ondersteuning voor alle scholen en een aantal middelen voor een beperkt aantal scholen: een financiële bijdrage voor het inzetten van een Gezonde School-coördinator en de betrokkenheid van de Gezonde School-adviseur.

De toekenning van de middelen voor een beperkt aantal scholen wordt vooral gericht op twee kwetsbare groepen: a) scholen met leerlingen uit gezinnen met een lage SES, bijvoorbeeld in wijken met een lage SES, vmbo kader en mbo niveau 1 en niveau 2 en b) scholen voor speciaal onderwijs. De verschillende vormen van ondersteuning van scholen zijn hieronder nader uitgewerkt.

4.1.1 Digitale ondersteuning van scholen

De missie en visie van Gezonde School 2017-2020 is erop gericht dat een gezonde leefstijl is opgenomen in het DNA van de school. Het bereik van de financiële bijdrage voor de coördinatoren en de Gezonde School adviseurs is relatief beperkt. Om te ervoor te zorgen dat alle scholen via de Gezonde School-aanpak kunnen werken aan een gezonde leefstijl, wordt ook ingezet op het digitaal ondersteunen van scholen.

Doelstellingen

De activiteiten op het gebied van digitale ondersteuning van scholen zijn gericht op:

- het faciliteren en verduurzamen van het gebruik van de Gezonde School-aanpak, erkende Gezonde School-activiteiten en het vignet Gezonde School bij scholen waar al draagvlak voor Gezonde School is (innovators, early adopters en met name de early majority).
- het creëren van draagvlak voor de Gezonde School-aanpak, erkende Gezonde School-activiteiten en het vignet Gezonde School bij scholen die nog niet (structureel) werken aan Gezonde School (de early en late majority).

Doelgroepen van de digitale ondersteuning zijn:

- a) Beslissers: schooldirecteuren en schoolbestuurders. Zij beslissen of de school gaat werken met de Gezonde School-aanpak.
- b) Gebruikers: docenten en (vak)leerkrachten, bouw- en zorgcoördinatoren, teamleiders, en soms ook directeuren en schoolbestuurders. Dit is afhankelijk van de grootte van de school. Dit zijn de daadwerkelijke gebruikers van de producten / interventies Gezonde School.

Uitgangspunten bij digitale ondersteuning

Aansluiten bij de belevingswereld van de sectoren

Het po, vo en mbo verschillen sterk voor wat betreft de leeftijd van de leerlingen, de omvang van de instellingen en de gezondheidsproblematiek. Bij de digitale ondersteuning verschilt de 'toon/taal' en het beeldmateriaal daarom in de gebruikte middelen.

Aansluiten bij de informatiebehoefte van de school

Scholen bevinden zich in verschillende implementatiefases en hebben verschillende informatiebehoeften en vragen. Bij de innovators, early adopters en early majority gaat het vooral om verduurzamen en ervoor zorg dragen dat zij blijvend de voordelen van Gezonde School ervaren terwijl het bij de late majority meer gaat om inspireren en voordelen zichtbaar maken.

Interactie, meerwaarde en inspiratie

Bij de digitale ondersteuning van scholen wordt in vergelijking tot de eerdere periode meer ingezet op interactie met scholen. Daarbij worden scholen die al Gezonde School zijn ingezet als ambassadeurs. In de communicatieboodschap wordt de meerwaarde van een Gezonde School benadrukt.

Activiteiten

Voor alle scholen is het mogelijk om met de informatie van Gezondeschool.nl direct aan de slag te gaan met de Gezonde School-aanpak. De informatie op de website is afkomstig van het programma Gezonde School en van partners van Gezonde School.

De website Gezondeschool.nl heeft in de digitale ondersteuning van scholen een centrale rol. Beheer, redactie en eindredactie van Gezondeschool.nl en de bijbehorende database worden uitgevoerd, ICT aspecten worden beheerd en waar nodig doorontwikkeld, zodat scholen via dit platform altijd actuele en relevante informatie kunnen vinden over de Gezonde School-aanpak, erkende Gezonde School-activiteiten, het vignet Gezonde School en het ondersteuningsaanbod. Via de website is het voor scholen mogelijk een vignet Gezonde School aan te vragen.

Bij de digitale ondersteuning van scholen staat centraal hoe zij zich verhouden tot Gezonde School: zijn zij al bekend met de Gezonde School aanpak, wat zijn de ambities van de school op het gebied van gezondheidsbevordering? Het acceptatiemodel van Rogers (zie hoofdstuk 1) is hierbij richtinggevend. De website wordt de komende periode aangepast om beter in te spelen op de implementatiefase waarin de school zich bevindt.

Voor scholen die al bekend zijn met Gezonde School wordt ingezet op het faciliteren van het gebruik van Gezonde School aanpak. Voor scholen die nog minder bekend zijn met Gezonde School wordt ingezet op het creëren van draagvlak voor Gezonde School. Via linkbuilding, en social media waaronder Twitter wordt traffic naar de website gegenereerd. Door het informatieaanbod af te stemmen op de behoeften van de doelgroep wordt het risico op informatie-overload beperkt. Om zicht te krijgen op de behoeften van scholen wordt behoefte-onderzoek onder scholen uitgevoerd. Scholen worden geholpen om met de Gezonde School aanpak en erkende interventies aan de slag te gaan door hen tools en hulpmiddelen te bieden die aansluiten bij hun vraag. Denk hierbij aan checklists, formats voor plannen, voorbeelden van hoe andere scholen iets hebben aangepakt, tips, filmpjes met uitjes ed.

Circa 60% van de communicatie-inzet wordt besteed aan het verduurzamen bij scholen waar al draagvlak voor Gezonde School is en circa 40% van de communicatie aan draagvlak creëren bij scholen die nog niet (structureel) werken aan Gezonde School.

4.1.2 Gezonde School-pakket

Binnen het programma Gezonde School is het grootste deel van het budget gereserveerd voor de ondersteuning aan scholen. Hiermee wordt het onderstaande bereik gerealiseerd: in totaal 17% (1650) van de scholen (locaties) kan aanspraak maken op ondersteuning. Zij ontvangen het 'Gezonde School-pakket'.

Voor scholen die met Gezonde School aan de slag gaan, bestaat het 'Gezonde School-pakket' uit de volgende onderdelen:

- De school ontvangt een financiële bijdrage om een Gezonde School-coördinator in te kunnen zetten.
- De Gezonde School-coördinator ontvangt scholing
- De school ontvangt advies op maat van een Gezonde School-adviseur

- De school kan, indien nodig, een beperkt deel van de financiële bijdrage voor de Gezonde School-coördinator gebruiken om goede lespakketten (erkende activiteiten) in te kopen en/of het vignet Gezonde School aan te vragen.
- De school krijgt een schoolgezondheidsprofiel aangeboden.

Werkwijze

In maart/ april 2017, 2018 en 2019 kunnen scholen het Gezonde School pakket aanvragen. De toekenning vindt plaats in mei, zodat de school deze taken kan opnemen in het schoolwerkplan en jaarplan voor het opvolgende studiejaar. Hierdoor is voor de schooljaren 2017-2018, 2018-2019 en 2019-2020 ondersteuning mogelijk. Elk schooljaar worden er van 550 schoollocaties aanvragen voor het Gezonde School pakket gehonoreerd.

Voor alle aanvragen geldt dat er voorrang wordt gegeven aan a) scholen met leerlingen uit gezinnen met een lage SES, bijvoorbeeld in wijken met een lage SES, vmbo kader en mbo niveau 1 en niveau 2 en b) scholen voor speciaal onderwijs. Vanwege de geormerkte middelen vanuit het ministerie van EZ zal de helft van het aantal schoollocaties ondersteuning op het thema Voeding betreffen.

Zie bijlage 1 voor een model berekening over de toekenning van uren aan Gezonde School-coördinatoren.

Gezonde School-coördinator

De Gezonde School-coördinator (kortweg GS-coördinator) is dé interne ambassadeur van Gezonde School binnen de school. De GS-coördinator is een leerkracht/docent of teamleider/directeur die binnen school het aanspreekpunt is voor alles wat met een gezonde leefstijl te maken heeft. De GS-coördinator heeft tot taak betrokkenen enthousiast te maken en houden voor gezondheid in de school en is het aanspreekpunt voor de Gezonde School-adviseur. De GS-coördinator kent de structuren binnen de school en is op de hoogte van de onderwijs specifieke zaken.

- Vanuit het programma Gezonde School wordt de Gezonde School-coördinator scholing aangeboden (zie hoofdstuk Deskundigheidsbevordering). Deze scholing is verplicht voor de scholen die een Gezonde School pakket toegewezen hebben gekregen. Vanzelfsprekend worden scholen hierop gewezen wanneer ze een aanvraag doen.
- Gezonde School-coördinatoren worden gestimuleerd en gefaciliteerd om kennis en ervaring met elkaar te delen.

Gezonde School-adviseur

Gezonde School-adviseurs (kortweg GS-adviseurs) bieden scholen advies op maat en ondersteuning bij het bevorderen van een gezonde leefstijl via de Gezonde School-aanpak. De lokale GGD fungeert hierbij als zogenaamde 'hofleverancier'. Lokale GGD'en hebben onder regie van gemeenten de taak om de gezondheid van burgers te beschermen, te bevorderen en bewaken. De Gezonde School-adviseur is dé lokale en regionale betrokken adviseur die scholen door advies-op-maat begeleidt bij de Gezonde School-thema's. Voorbeelden van activiteiten zijn het ondersteunen bij het stellen van prioriteiten, bij het kiezen van activiteiten en bij het verankeren van Gezonde School in het schoolbeleid. De Gezonde School-adviseur benadrukt de sectorspecifieke doelen in het advies naar de scholen.

Aanschaf erkende Gezonde School activiteit

Aanvullend op de inzet van de Gezonde School-coördinator kan de school er voor kiezen om een deel van de middelen van het ondersteuningsaanbod in te zetten voor de aanschaf van een erkende Gezonde School activiteit. De school kan daarbij kiezen uit activiteiten uit de database op Gezondschool.nl, op minimaal het niveau 'goed beschreven'.

Eigenaren van activiteiten kunnen hun activiteit altijd indienen voor erkenning en op deze manier in aanmerking komen om via het programma Gezonde School 2017-2020 onder de aandacht gebracht te worden bij scholen.

Schoolgezondheidsprofiel

Een schoolgezondheidsprofiel geeft de school inzicht in wat er speelt op school rond de verschillende gezondheidsthema's. Het geeft een beeld van het gezondheidsgedrag van leerlingen, wensen en behoeften van medewerkers en andere betrokkenen en wat de school al doet op het gebied van de Gezonde School-thema's. Het helpt een school om tot een afgewogen keuze voor een thema te komen.

In het najaar van 2016 wordt onderzocht hoe schoolgezondheidsprofielen nu worden toegepast door GGD'en en andere organisaties en hoe dit in 2017-2020 vanuit het programma Gezonde School versterkt kan worden. Uitgangspunten hierbij zijn: gebruik maken van lokaal en op scholen beschikbare data (bijv jeugdmonitor, emovo, TestJeLeefstijl.nl, JGZ-data), zoveel mogelijk aansluiten bij de lokaal gehanteerde werkwijzen, streven naar landelijk vergelijkbare data (zodat deze ook bruikbaar zijn voor onderzoeksdoeleinden en benchmarking) en praktische uitvoerbaarheid. De uitkomsten van deze inventarisatie zijn bepalend voor welke gegevens en via welke werkwijze schoolgezondheidsprofielen vanuit dit programma kunnen worden opgesteld. Alle scholen die het Gezonde School-pakket krijgen, krijgen in principe een schoolgezondheidsprofiel aangeboden om hen te helpen bij het maken van het keuze voor een thema. Dit geldt niet voor de scholen die ondersteuning op het gebied van het thema voeding krijgen. Bij deze scholen ligt het thema immers al vast.

4.2 Deskundigheidsbevordering

Deskundigheidsbevordering Gezonde School-coördinator

Een selectie van scholen die met de Gezonde School-aanpak gaan werken, kan gebruik maken van ondersteuning vanuit het programma Gezonde School (zie paragraaf 4.1). Scholen kunnen alleen gebruik maken van het ondersteuningsaanbod als zij binnen de school de taak beleggen bij een Gezonde School-coördinator, die deelneemt aan de 'basistraining Gezonde School-coördinator'.

In deze basistraining maken de Gezonde School-coördinatoren kennis met de Gezonde School-aanpak en het aanbod van erkende leefstijlactiviteiten. Ook krijgen zij goede voorbeelden aangereikt over het betrekken van het schoolbestuur en andere betrokkenen in en om de school zoals ouders en/of leerlingen. Deze training wordt georganiseerd per onderwijssector, hierbinnen krijgen de sectorspecifieke doelen extra aandacht (zie hoofdstuk 3).

Concreet bedraagt de deskundigheidsbevordering voor Gezonde School-coördinatoren per jaar:

- basistrainingen van één dag voor nieuwe en startende Gezonde School-coördinatoren (sectorgericht).
- vervoltrainingen van één dag voor meer ervaren Gezonde School-coördinatoren (sectorgericht).
- een aantal regionale (netwerk)bijeenkomsten voor Gezonde School-coördinatoren en netwerkpartners.
- het (mede)ontwikkelen van leerinhouden, programma en de communicatie.
- collegiale consultatie door te stimuleren dat scholen zelf werkbezoeken organiseren.

Deskundigheidsbevordering Gezonde School-adviseur

Ook Gezonde School-adviseurs krijgen scholing aangeboden. Door het volgen van training krijgen de Gezonde School-adviseurs actuele kennis en informatie aangereikt over hoe zij scholen het beste kunnen adviseren en ondersteunen bij het uitvoeren van de Gezonde School-aanpak en het eventueel aanvragen van een vignet Gezonde School.

Veranderingen in wet- en regelgeving zorgen voor inhoudelijke bijstelling van thema's. Ook specifieke doelgroepen (zoals scholen voor speciaal onderwijs) en nieuwe wetenschappelijke inzichten zoals over de effectiviteit of de implementatie van gezondheidsbevordering, kunnen aan bod komen in de scholing. In samenwerking met thema-instituten worden hiervoor speciale trainingen georganiseerd. Verder wordt in de scholing aandacht besteed aan adviesvaardigheden.

Gezonde School-adviseurs hebben daarnaast aangegeven behoefte te hebben aan specifieke kennis ten aanzien van het mbo. Deze vraag richt zich met name op de organisatie van mbo-scholen en bijvoorbeeld het organisatieniveau waarop Gezonde School binnen mbo's het best te introduceren is.

Het uitwisselen van ervaringen rond Gezonde School draagt bij aan het creëren van nieuwe inzichten en versterkt de onderlinge relatie. Het werken met de Gezonde School-aanpak is vaak per GGD-regio anders ingericht. In de praktijk blijkt dat er behoefte is aan het onderling uitwisselen van kennis en ervaringen. Door het organiseren van netwerkbijeenkomsten voor Gezonde School-adviseurs wordt deze kennis en ervaring met elkaar gedeeld.

De samenwerking tussen Gezonde School-adviseurs en de JGZ (de jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen die zich van oudsher wat meer op het individuele kind richten) krijgt in de komende projectperiode meer aandacht. De netwerkbijeenkomsten richten zich daarnaast bijvoorbeeld op het effectief samenwerken met diverse organisaties die lokaal rond Gezonde School actief zijn, zoals JOGG, buurtsportcoaches en buurtteams of andere vragen die leven bij de Gezonde School-adviseurs.

Voor de aangeboden deskundigheidsbevordering geldt dat deze in eerste instantie bedoeld is voor de Gezonde School-adviseur. Bij voldoende belangstelling en voldoende plek wordt deze mogelijk ook opengesteld voor jeugdgezondheidsmedewerkers bij GGD'en, medewerkers van onderwijsbegeleidingsdiensten, sportserviceorganisaties, JOGG-regisseurs en andere ketenpartners die betrokken zijn bij de Gezonde School.

Concreet bedraagt de inzet per jaar:

- basistrainingen van een dag voor Gezonde School-adviseurs.
- vervolptrainingen van een dagdeel voor de heel ervaren Gezonde School-adviseurs.
- themaworkshops van een dagdeel over relevant actuele onderwerpen (in samenwerking met thema instituten).
- netwerkbijeenkomsten
- deelname aan bijeenkomsten Lerende Netwerken Sport en Bewegen in de buurt wordt gestimuleerd.

4.3 Onderhoud en doorontwikkeling aanpak Gezonde School

In deze paragraaf zijn de activiteiten rond het onderhouden en het doorontwikkelen van de Gezonde School-aanpak beschreven.

Kennisbasis Gezonde School

- De kennisbasis Gezonde School wordt onderhouden en de Gezonde School-aanpak voor po-, vo- en mbo-scholen en voor GGD-medewerkers wordt waar nodig aangepast op recente inzichten en ontwikkelingen in het onderwijs en gezondheidsdomein.

Internationaal wordt onderzoek gedaan naar determinant van gezondheid, preventie van ziekte en implementatie van gezondheidsbevordering in het onderwijs. Om de effectiviteit van de Gezonde School-aanpak optimaal te houden, wordt de internationale literatuur bijgehouden en incidenteel wordt een internationaal congres bezocht. Er wordt deelgenomen aan het Schools for Health in Europe Network (SHE) om zo te leren van ervaringen uit het buitenland. Hierbij ligt de focus op hoe gezondheid en welzijn bijdragen aan beter onderwijs en maximale gezondheidswinst. Op basis van recente wetenschappelijke inzichten wordt waar nodig de Gezonde School-aanpak voor po-, vo- en mbo-scholen (die wordt ontsloten op GezondeSchool.nl) en voor GGD-medewerkers (die wordt ontsloten op Loketgezondleven.nl) aangepast. Bij aanpassingen wordt ook de behoefte vanuit de gebruiker meegenomen. Door ervoor zorg te dragen dat de aanpak gebruik maakt van de meest recente wetenschappelijke inzichten, wordt de kans vergroot dat de inspanningen van scholen leiden tot gezondheidswinst. Door scholen te faciliteren een keuze te maken uit een effectief aanbod, worden scholen gefaciliteerd hun verantwoordelijkheid optimaal in te vullen.

Ook wordt de aanpak Gezonde School, in beperkte mate, aangepast op basis van ontwikkelingen die zich in het onderwijs en gezondheidsdomein voordoen. Voorbeelden hiervan zijn Onderwijs2032, Jong Leren Eten en projecten die door partners gerealiseerd zijn of worden (zoals het Leerplankader Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl door SLO). Het kan dan gaan om aanpassingen als het maken van een geschikte landingspagina's, het goed doorverwijzen of het inhoudelijk verbinden van onderdelen.

Deze activiteit wordt deels uitgevoerd vanuit de 'kennisvraag' van VWS aan RIVM CGL.

Leerplankader Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl

 Het leerplankader Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl wordt beter verbonden met Gezonde School.

Een manier om te bevorderen dat een gezonde leefstijl wordt opgenomen in het DNA van elke school is te faciliteren dat gezondheidsbevordering onderdeel wordt van het curriculum van scholen. Met de ontwikkeling van een leerplankader Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl is een eerste aanzet gemaakt om na te denken over een mogelijk curriculum Gezonde School. Om dit verder in gang te zetten worden interventie-eigenaren gestimuleerd hun interventies te 'metadateren' om zo het interventie-aanbod Gezonde School te koppelen aan het leerplankader.

Deze activiteit wordt uitgevoerd binnen de 'kennisvraag' van VWS aan RIVM CGL en vindt voor wat betreft de interventies van de thema-instituten plaats uit de jaarplannen van de thema-instituten.

Doorontwikkelen Gezonde School-aanpak

Continu zijn er ontwikkelingen in het onderwijs en het gezondheidsdomein. Op dit moment betreft het bijvoorbeeld Onderwijs2032, positieve gezondheid, Jong Leren Eten en aandacht voor depressiepreventie onder jongeren. Het is nog niet te voorzien welke ontwikkelingen het in de komende vier jaren zal betreffen. Dergelijke ontwikkelingen kunnen aanleiding geven wijzigingen aan te brengen aan de aanpak (of database) Gezonde School. Dit kan nodig zijn om de aanpak actueel te houden en blijvend goed te laten aansluiten op het onderwijs en gezondheidsdomein of de politieke realiteit.

 Aanpassingen aan de Gezonde School aanpak op basis van ontwikkelingen in het onderwijs en het gezondheidsdomein.

4.4 Vignet Gezonde School

Het vignet Gezonde School is een kwaliteitskeurmerk waarmee scholen, op vrijwillige basis, kunnen laten zien welke resultaten ze hebben behaald op het gebied van Gezonde School. In paragraaf 2.4 is aangegeven wat het vignet Gezonde School inhoudt. Hieronder is aangegeven hoe scholen een vignet Gezonde School kunnen aanvragen, waar scholen aan moeten voldoen en wat het behalen van een vignet Gezonde School inhoudt. Vervolgens is aangegeven welke activiteiten in de periode 2017-2020 worden uitgevoerd.

Aanvragen vignet Gezonde School

Scholen moeten via het (online) invullen van een themavragenlijst en het uploaden van (beleids)documenten aantonen dat zij aan de criteria van een thema voldoen. Experts (inhoudsdeskundigen van een van de partnerorganisaties waarmee wordt samengewerkt binnen Gezonde School) beoordelen de aanvragen van de verschillende themacertificaten. Zij geven hun advies aan GGD GHOR Nederland, die op basis hiervan het vignet Gezonde School aan een school kan toekennen.

Om voor een vignet Gezonde School in aanmerking te komen moeten scholen voldoen aan de wettelijke eisen (basisvoorwaarden) die van invloed zijn op het onderwijs en de gezondheid van leerlingen, studenten, medewerkers en de schoolomgeving. Zoals: in het schoolgebouw wordt niet gerookt. Of: de school hanteert de verplichte Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling. De school geeft aan te voldoen aan de basisvoorwaarden. Hier wordt niet op getoetst. Een school kiest daarnaast voor één of meer gezondheidsthema's. Per thema is aangegeven aan welke criteria (de landelijke norm) scholen moeten voldoen. Dit zijn, op een uitzondering na, geen wettelijke criteria. Deze criteria zijn vastgesteld door de gezamenlijke partners en opgebouwd aan de hand van de vier pijlers van Gezonde School.

Het behalen van een vignet Gezonde School

Scholen die een vignet toegekend krijgen mogen zich drie jaar Gezonde School noemen en krijgen onder meer een plaquette voor aan de schoolgevel en een themacertificaat om ingelijst binnen de school op te hangen. Scholen worden na toekenning steekproefsgewijs bezocht voor een audit. Scholen moeten elke drie jaar opnieuw een aanvraag indienen om het predicaat Gezonde School te mogen blijven voeren. Dit is nodig om te kunnen inspelen op veranderingen binnen de school zelf en op ontwikkelingen rond het aangevraagde thema.

Activiteiten 2017-2020

Om het project vignet Gezonde School de komende vier jaar uit te voeren, worden de volgende activiteiten voorgesteld.

1) Beheer vignet Gezonde School

GGD GHOR Nederland beheert sinds 1 januari 2012 het vignet Gezonde School namens de partners van het vignet Gezonde School. Tot 1 januari 2017 zijn afspraken hierover vastgelegd in een convenant. De betrokken partners willen dat GGD GHOR Nederland het vignet Gezonde School blijft beheren. Activiteiten die bij het beheer van het vignet horen, zullen de komende projectperiode 2017-2020 niet wezenlijk veranderen. Onder het beheer van het vignet valt onder meer het doorontwikkelen van criteria en vragenlijsten, scholing van de beoordelaars, het stroomlijnen van de beoordelingen van de aanvragen en het (laten) uitvoeren van de audits. De activiteiten die onder 'beheer' vallen zullen afgestemd worden met de partners. GGD GHOR Nederland is verder eerste aanspreekpunt en contactpersoon voor vragen van scholen en andere organisaties over het vignet Gezonde School.

De komende projectperiode zal meer worden ingezet op de samenhang in de vragenlijsten tussen de thema's, het zorgvuldig en efficiënt uitvoeren van de beoordelingen en audits en de in werking treding van de klachtenprocedure. In afstemming zal gekeken worden of bestaande of in ontwikkeling zijnde relevante andere keurmerken ook onder het vignet Gezonde School kunnen (gaan) vallen.

2) Onderhoud content managementsysteem

Het content managementsysteem (cms) is een belangrijk instrument voor een goed werkende aanvraagprocedure. Centraal staat de flexibiliteit en gebruikersvriendelijkheid voor de drie type gebruikers: de aanvrager, de beoordelaar en de beheerder. Om het cms te kunnen onderhouden wordt een contract afgesloten voor hosting en support. Daarnaast zullen er, op basis van voortschrijdend inzicht, zo nu en dan aanpassingen nodig zijn. Bijvoorbeeld om de aanvragen nog beter te kunnen monitoren. Daarnaast is het nodig om het cms te blijven doorontwikkelen, zodat het actueel, gebruiksvriendelijk en flexibel blijft.

3) Aansluiting met Gezonde School-aanpak en met schoolgezondheidsprofiel

Het is van belang om de Gezonde School-aanpak en het vignet Gezonde School op een aantal onderdelen beter op elkaar aan te laten sluiten.

4.5 Communicatie over projecten en het programma Gezonde School

Ieder deelproject binnen het programma Gezonde School vraagt om goede communicatieve ondersteuning. Zonder de inzet van communicatie zijn scholen niet bekend en vertrouwd met de Gezonde School-aanpak, het ondersteuningsaanbod en het vignet Gezonde School.

Bouwen aan een goede reputatie en naamsbekendheid vraagt om een effectieve inzet van communicatiemiddelen.

Het programma Gezonde School wordt vormgegeven binnen een netwerk van samenwerkende organisaties. Daarnaast zijn er bij de het onderwerp 'gezondheid op scholen' vele andere partijen betrokken, al dan niet vanuit een commercieel oogpunt. Om zo goed mogelijk bij te dragen aan de missie en visie is het van belang dat Gezonde School als programma op een eenduidige manier wordt gepresenteerd en gepositioneerd.

De communicatieactiviteiten behorend bij de diverse projecten uit dit programma worden in de komende periode vanuit één samenwerkend team georganiseerd, onder centrale aansturing (in plaats vanuit verschillende organisaties met elk een eigen werkplan en budget).

Doelgroepen

In de stakeholdersanalyse uit 2015 zijn de belangrijkste doelgroepen geïdentificeerd. Daarbij is het betrokkenheid van de doelgroep afgezet tegen de mate waarin de doelgroep bijdraagt aan het behalen van de doelstellingen van het programma. Naast de doelgroepen die in paragraaf 4.1 staan beschreven, zijn de volgende doelgroepen relevant voor de communicatie.

- a) Intermediaire doelgroepen: schoolondersteunende professionals van de GGD (Gezonde School-adviseurs en JGZ-medewerkers), schoolondersteunende professionals van thema-instituten zoals brigadiers van de Gezonde Schoolkantine en schoolondersteunende professionals uit de NME sector.
- b) Partners: zoals thema-instituten, gezondheidsfondsen en vakverenigingen. Zij hebben een belangrijke rol bij het ontwikkelen, onderhouden, beschikbaar maken en implementeren van Gezonde School-activiteiten, bij deskundigheidsbevordering, bij het beoordelen van vignetaanvragen en bij het up-to-date houden van de themaspecifieke informatie (onder andere op GezondeSchool.nl). Op deze manier dragen zij bij aan het succes van Gezonde School.

Activiteiten

Om de communicatie over projecten en het programma Gezonde School vorm te geven, worden de volgende activiteiten voorgesteld.

1) **Het creëren van bekendheid en draagvlak voor de Gezonde School-aanpak, erkende Gezonde School-activiteiten en het vignet Gezonde School bij po, vo en mbo-scholen.**

Om alle projecten die onderdeel uitmaken van dit programma, zoals het ondersteuningsaanbod, de aanpak, het vignet, goed onder de aandacht te brengen van scholen worden onder andere digitale nieuwsbrieven uitgegeven voor het po, vo en mbo. Deze communicatiemiddelen zijn ook te benutten door partners, bijvoorbeeld om erkende en goed beschreven leefstijlinterventies bij scholen onder de aandacht te brengen. Ook zal in overleg met partners worden bekeken op welke momenten en welke manieren scholen goed te benaderen zijn met informatie over Gezonde School. Voorbeelden hiervan zijn gerichte marketingacties in het kielzog van activiteiten van andere organisaties zoals het Nationaal Schoolontbijt en EU-Schoolfruit.

Ook worden communicatieproducten ontwikkeld zoals brochures over Gezonde School met losse inlegvellen over de thema's. Tenslotte zal het programma Gezonde School vertegenwoordigd zijn bij een aantal relevante beurzen en congressen (zoals die van de AVS, JOGG, PO-, VO- en MBO Raad). Gezonde School is vertegenwoordigd op de NOT in 2017. Deze bijdrage wordt vanuit de middelen 2012-2016 gefinancierd en maakt geen onderdeel uit van het plan 2017-2020,

2) **Samenhang in het informatieaanbod realiseren.**

Er zijn vele stakeholders die elk vanuit een eigen opdracht, financieringsbron, verantwoordelijkheid en betrokkenheid communiceren over Gezonde School. Denk hierbij aan GGD'en, landelijke thema- en kennisinstituten, vakverenigingen en beleidsprogramma's. Gezonde School is gebaat bij een goed verhaal, zodat voor iedereen duidelijk is waar Gezonde School voor gaat en staat. Dit vormt ook de basis voor de kernboodschappen over Gezonde School die beschikbaar zullen komen voor communicatiekanalen buiten de Gezonde School-communicatiekanalen.

Onder andere via de werkgroep Communicatie en Marketing worden voorgenomen activiteiten vanuit de verschillende betrokken organisaties op elkaar afgestemd. Partners van Gezonde School worden actief betrokken en uitgenodigd om via de communicatiekanalen van Gezonde School met scholen te communiceren. Bij perscontacten vindt onderlinge afstemming plaats over boodschappen en woordvoering.

Met de communicatiecollega's van de ministeries van VWS en OCW wordt afgestemd over de mogelijke inzet van bewindspersonen voor het programma Gezonde School.

3) **Sterk merk bouwen en behouden.**

Het gezamenlijk bedienen van scholen, onder één overkoepelende naam, was één van de successen van Gezonde School in de afgelopen jaren. Op deze manier wordt het aanbod op het gebied van leefstijlthema's op consistente en overzichtelijke wijze aan scholen gepresenteerd. Om meer samenhang te brengen in het informatieaanbod wordt ingezet op één huisstijl Gezonde School vanuit de PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, GGD GHOR en RIVM CGL en daarnaast op een betere samenwerking tussen de communicatiemiddelen van Gezonde School en die van partners. Losse initiatieven op het gebied van gezondheid voor en op scholen worden zoveel mogelijk voorkomen. Informatie wordt in samenhang aan scholen aangeboden. Partners van Gezonde School dragen bij aan de communicatie over Gezonde School en stemmen af over de communicatie richting scholen. Afspraken over de communicatie worden vastgelegd in een Handboek Communicatie Gezonde School.

4.6 Samenhang

Het doel op het gebied van samenhang is 'het realiseren van samenhang voor scholen rond Gezonde School'. In deze paragraaf staan de inspanningen beschreven die uitgevoerd worden om deze doelen te realiseren.

Activiteiten

1) **Het bevorderen dat alle kwalitatief goede initiatieven over gezondheidsbevordering in het onderwijs via Gezonde School beschikbaar zijn voor scholen.**

De activiteiten die hieronder vallen zijn verder beschreven (en begroot) onder 'Communicatie over projecten en het programma Gezonde School (4.5)'.

2) **Gezonde School houdt aansluiting bij ontwikkelingen in de samenleving.**

In het gezondheidsdomein en in het onderwijsdomein vinden belangrijke ontwikkelingen plaats, (zoals positieve gezondheid en Ons Onderwijs 2032) en lopen diverse andere projecten en programma's (zoals Jong Leren Eten, Alles is Gezondheid en NL2025). Gedurende de looptijd van het programma Gezonde School zullen zich ook weer allerlei nieuwe, nu nog niet te voorzien, ontwikkelingen voordoen. Deze ontwikkelingen worden gevolgd en beoordeeld op relevantie voor Gezonde School. Relevante actoren worden geïnformeerd waar Gezonde School voor staat en wat vanuit het programma Gezonde School gerealiseerd wordt. Gezonde School wordt hierbij als koepelbegrip beschouwd waarbinnen initiatieven over gezondheidsbevordering in het onderwijs kunnen 'stralen en schijnen'. Hierbij wordt uitgegaan van één aanpak (de Gezonde School-aanpak) en één keurmerk (het vignet Gezonde School) en een diversiteit aan concrete activiteiten. Indien wenselijk worden verbindingen aangebracht tussen de betreffende ontwikkelingen en Gezonde School. Hierbij wordt efficiëntie, gezondheidswinst en samenhang en consistentie in de informatie voor scholen nagestreefd. Bij efficiëntie gaat het bijvoorbeeld om het onderhouden van één database met gezondheidsbevorderende activiteiten en één kwaliteitssysteem om deze activiteiten mee te beoordelen. Bij gezondheidswinst gaat het erom dat scholen vooral gemotiveerd worden om een keuze te maken uit een aanbod waarvan gezondheidseffecten verondersteld mogen worden. Bij samenhang en consistentie in het informatieaanbod gaat het om informatie onder één noemer aanbieden, vanuit een gemeenschappelijke, gedragen boodschap.

Met relevante stakeholders worden strategische gesprekken aangegaan om koppelingen tussen de ontwikkelingen en Gezonde School aan te brengen. Eventuele grotere aanpassingen aan bijvoorbeeld de aanpak Gezonde School of de website Gezonde School die uit deze overleggen voort zouden komen, maken geen onderdeel uit van deze offerte (en dienen additioneel gefinancierd te worden).

3) **Advies aan VWS, OCW, EZ en SZW over samenhangend beleid over Gezonde School.**

Samenhang binnen Gezonde School kan alleen bereikt worden als (toekomstig) beleid dat door de (betrokken) ministeries wordt opgesteld, de missie, visie en activiteiten zoals beschreven in dit subsidievoorstel ondersteunt. De uitvoerders van dit programma hebben een signalerende functie en denken met de ministeries mee over aanpalende beleidsinitiatieven. Zij treden op als sparringpartner en adviseren de ministeries gevraagd (en ongevraagd) over samenhang in het beleid over Gezonde School en aanpalende onderwerpen om zo samenhang rond Gezonde School te bevorderen.

4) **Het bevorderen van de samenhang tussen lokale en landelijke activiteiten Gezonde School.**

Scholen kunnen vanuit het programma Gezonde School ondersteuning krijgen om aan Gezonde School te werken en kunnen op GezondeSchool.nl informatie vinden om zelf met Gezonde School aan de slag te gaan. Ook lokaal is er vaak echter van alles voor een school te halen en zijn diverse

stakeholders actief. Hier zijn de uitvoerders van het programma Gezonde School zich van bewust. Vanuit het programma Gezonde School wordt er in principe op ingezet om de lokale infrastructuur Gezonde School te versterken. Bijvoorbeeld door voor de ondersteuning van scholen (advies op maat) gebruik te maken van Gezonde School adviseurs van de GGD. Waar wenselijk wordt ingezet op deskundigheidsbevordering van de Gezonde School adviseurs. Zo wordt bewerkstelligd dat "ook via de lokale weg" de gezondheid van leerlingen zo effectief mogelijk wordt bevorderd en dat de aansluiting met het onderwijs optimaal is (lees verder hierover onder deskundigheidsbevordering). Om de aansluiting tussen landelijk en lokaal te bevorderen wordt ook afgestemd met JOGG, de VSG, de VNG. Vanuit het subsidievoorstel wordt de landelijke en regionale (kennis)infrastructuur op het gebied van gezondheidsbevordering, binnen de mogelijkheden die het programma biedt, met elkaar in verbinding gebracht en wordt ook uitwisseling van kennis tussen de regio's gestimuleerd, bijvoorbeeld door JOGG regisseurs en sportbuurtcoaches uit te nodigen voor netwerkbijeenkomsten Gezonde School.

5) Het bevorderen dat Gezonde School wordt opgenomen in het curriculum van lerarenopleidingen en andere relevante opleidingen.

De Gezonde School-aanpak is erop gericht scholen te helpen structureel te werken aan een gezonde leefstijl. Het is van vanzelfsprekend belang dat elke leraar dit in zijn of haar opleiding meekrijgt. Dit betekent dat ook in de lerarenopleidingen aandacht voor een gezonde leefstijl zou moeten worden verankerd. De ontwikkeling van een curriculum voor de 'Specialist Sportieve en Gezonde School' is een goed voorbeeld van waar dit goed lukt. De Hogeschool Leiden ontwikkelt in opdracht van het ministerie van VWS en OCW samen met zes andere pabo's in Nederland het curriculum voor de 'Specialist Sportieve en Gezonde School'. Samen met de projectleider wordt ingezet op een stevige verbinding tussen de ontwikkeling van dit curriculum en het programma Gezonde School. Ook zijn er ontwikkelingen rond de permanente educatie van onderwijsprofessionals. Gesprekken worden gevoerd met lerarenopleidingen en andere relevante opleidingen om te bevorderen dat Gezonde School onderdeel wordt van het curriculum van lerarenopleidingen en andere relevante opleidingen.

6) Het realiseren van samenhang tussen Gezonde Kinderopvang en Gezonde School.

Het primair onderwijs ontwikkelt zich zeer snel. Er is hierbinnen in toenemende aandacht voor de ontwikkeling van het jonge kind (in de leeftijd 2 – 6 jaar). De sector primair onderwijs loopt hier, samen met de kinderopvang, tegen de grenzen van haar stelsels aan. Steeds vaker is te zien dat scholen en kinderopvangorganisaties (zeer) intensief samenwerken. Dit vraagt een bijzondere visie op het buitenschoolse aanbod zelf en de samenhang en verbinding daarmee. Tegelijkertijd met het opstellen van het programma Gezonde School, wordt een programma Gezonde Kinderopvang opgesteld. Vanuit het programma Gezonde School worden de ontwikkelingen nauwlettend gevolgd en wordt, waar mogelijk, ingespeeld op veranderende maatschappelijke opvattingen en behoeften ten aanzien van gezondheidsthema's in de leeftijdsfase van het (jonge) kind. Er wordt meegedacht en afgestemd met de uitvoerders van het plan Gezonde Kinderopvang om samenhang tussen het plan Gezonde Kinderopvang en het plan Gezonde School te realiseren en te borgen. Binnen de aanvraag Gezonde Kinderopvang wordt ook een aanpak Gezonde Buitenschoolse opvang ontwikkeld. Hierbij wordt in het bijzonder meegedacht vanuit het plan Gezonde School.

7) Advies aan ZonMw, NRO, VWS en OCW over te financieren onderzoek.

Er zijn veel interessante onderzoeksvragen over Gezonde School. Welke maatregelen zijn het meest (kosten)effectief? Wat is het makkelijkst te implementeren in welke sector of bij welke doelgroep? Welke procesfactoren spelen de belangrijkste rol? Op welke leeftijden kan wat het beste geleerd worden aan kinderen? Antwoorden op deze vragen dragen bij aan een grote effectiviteit van Gezonde School en aan het aantal gezonde levensjaren dat via Gezonde Scholen toegevoegd kunnen worden. Vanuit het programma worden partijen die onderzoek financieren en uitzetten geadviseerd over de relevantie en toepasbaarheid van mogelijk te financieren onderzoeken.

4.7 Monitoring en evaluatie

Vanuit het programma Gezonde School worden monitorings- en evaluatieactiviteiten uitgevoerd. Met monitorings-activiteiten wordt de voortgang van activiteiten bewaakt, inzichtelijk gemaakt wat gedaan is en de voortgang aan de subsidie-/opdrachtgevers verantwoord. Ook worden gegevens verzameld om de kwaliteit van de activiteiten te meten. Op basis hiervan kunnen de activiteiten bijgesteld worden. De evaluatieactiviteiten zijn erop gericht te reflecteren op hoe het proces gaat en vanuit strategisch oogpunt te reflecteren op de gemaakte keuzes.

Activiteiten

1) De voortgang van activiteiten meten.

Gedurende de looptijd van het programma wordt gemeten in hoeverre de in hoofdstuk 1 beschreven inspanningen gerealiseerd zijn. Een plan van aanpak wordt opgesteld voor het verzamelen van voortgangsinformatie. Dit plan van aanpak, inclusief een beschrijving van de indicatoren waarop gerapporteerd zal worden, wordt afgestemd met het ministerie dat de subsidie-/opdrachtverlening coördineert. De gegevens worden verzameld, geanalyseerd en gerapporteerd. Op basis van de gegevens wordt jaarlijks één verantwoordingsverslag voor de subsidie-/opdrachtgevers opgesteld.

Om tussentijds te kunnen bijsturen wordt op (sommige) indicatoren meerdere keren per jaar voortgangsinformatie verzameld. Indien hieruit zou blijken dat onvoldoende voortgang gerealiseerd zou worden, kan op basis hiervan tijdig door het programmateam bijgestuurd worden.

Ook wordt een plan opgesteld om de kwaliteit van de activiteiten te meten. Denk hierbij aan de tevredenheid van scholen over het ondersteuningsaanbod en de deskundigheidsbevordering of de terugkoppeling van scholen hoe zij de aanvraagprocedure van het vignet ervaren. Het betreft indicatoren die gebruikt worden voor interne bijsturing. Op basis van deze gegevens worden de processen binnen het project bijgesteld. Er worden indicatoren ontwikkeld om de kwaliteit van activiteiten te meten, de gegevens worden verzameld, geanalyseerd en gerapporteerd.

2) Evaluatie van het proces en de gemaakte keuzes.

Bij het opstellen van dit plan zijn keuzes gemaakt. Het betreft onder andere de manier waarop het ondersteuningsaanbod is ingericht, het benadrukken van enkele thema's in de sectorspecifieke doelstellingen, het kiezen voor een programmaleider. Minimaal één maal per jaar wordt in de stuurgroep Gezonde School gereflecteerd op de gemaakte keuzes en op de manier waarop het proces verloopt. Hierbij worden de monitoringsgegevens als input gebruikt. Tijdens de stuurgroep wordt hier op een kwalitatieve manier op gereflecteerd. Er worden voor de evaluatie niet extra gegevens verzameld. Indien nodig worden de activiteiten of de organisatie, na overleg met de subsidie-/opdrachtgevers, bijgesteld op basis van de resultaten uit de monitoring en evaluatie.

---

11 Binnen het effectiviteitsonderzoek dat door ZonMw zal worden uitgezet zal zeer waarschijnlijk wél informatieverzameling op leerlingniveau plaats vinden.

5. Begroting

Dit hoofdstuk geeft een globale indicatie weer van de verdeling van middelen over de inspanningen. In de apart meegeleverde begroting staat de gespecificeerde uitwerking. In juli 2016 zijn door de betrokken ministeries de beschikbare bedragen doorgegeven, te weten:

Beschikbaar voor Gezonde School:

	VWS	OCW	EZ	Totalen:
2017	€ 1.900.000	€ 500.000	€ 900.000	€ 3.300.000
2018	€ 1.650.000	€ 500.000	€ 900.000	€ 3.050.000
2019	€ 1.650.000	€ 500.000	€ 900.000	€ 3.050.000
2020	€ 1.650.000	€ 500.000	€ 900.000	€ 3.050.000
Totalen:	€ 6.850.000	€2.000.000	€ 3.600.000	

5.1 Indicatie van projecten en begroting

Hieronder staan projecten genoemd die binnen het programma Gezonde School uitgevoerd worden. De genoemde bedragen zijn indicatief en afgerond.

- 1. Ondersteuning van scholen** **€1.985.000**
  - Gezonde School-coördinator en - adviseur: € 1 .7 0 0.000
    - De Gezonde School coördinator
    - Advies op maat door de Gezonde School adviseur
    - Schoolgezondheidsprofielen
(€900.000 gelabeld vanuit EZ specifiek voor thema Voeding)
  - Digitale ondersteuning voor scholen via Gezonde School.nl : € 2 8 5 .000
    - beheer, redactie en eindredactie Gezondschool.nl
    - digitaal beschikbaar maken van de Gezonde School-aanpak
- 2. Deskundigheidsbevordering** **€ 135.000**
  - Deskundigheidsbevordering van de Gezonde School coördinatoren en de Gezonde School adviseurs
- 3. Onderhoud en doorontwikkeling aanpak Gezonde School** **€ 100.000**
  - het onderhouden van de kennisbasis Gezonde School en de aanpak hierop aanpassen, nationaal en internationaal
  - doorontwikkeling Gezonde School aanpak op lopende trends
- 4. Vignet Gezonde School** **€ 400.000**
  - Beheer vignet
  - Onderhoud content management systeem
  - Aansluiting Gezonde School-aanpak

Zie bijlage 2 voor een toelichting op deze kosten
- 5. Communicatie over projecten en over Gezonde School** **€ 180.000**
  - Faciliteren en verankeren van het gebruik van de Gezonde School-aanpak
  - Creëren van bekendheid en draagvlak voor aanpak, vignet en activiteiten Gezonde School
  - Samenhang in het informatieaanbod realiseren
  - Inzet coördinerend communicatieadviseur
- 6. Samenhang en aansturing** **€ 250.000**
  - Programmaleider
  - Basisuren projectleiders
  - Het bundelen van gezondheid bevorderende initiatieven onder de

noemer Gezonde School.

7. Monitoring	€ 100.000
Totaal gemiddeld per jaar:	€3.150.000

Voor de uitvoering van het programma Gezonde School 2017-2020 wordt op de volgende twee manieren financiering aangevraagd:

1. GGD GHOR Nederland dient namens de PO-Raad, VO-raad en MBO Raad een subsidieaanvraag in voor het uitvoeren van een aantal activiteiten van het programma Gezonde School 2017-2020. Dit betreft met name activiteiten voor de projecten Ondersteuning aan scholen, Deskundigheidsbevordering, Vignet Gezonde School, Communicatie over projecten en het programma Gezonde School en Samenhang.
2. RIVM CGL dient separaat een offerte in voor het uitvoeren van een aantal activiteiten van het programma Gezonde School 2017-2020 in opdracht van het Ministerie van VWS. Dit betreft met name activiteiten voor de projecten Digitale ondersteuning, Gezonde School-aanpak en Monitoren.

In de detailbegroting is bovenstaande verdeling nader uitgewerkt.

Het programma Gezonde School gaat graag in gesprek met bestaande of nieuwe financiers om te verkennen in welke mate aanvullende financiering kan bijdragen aan de verdere realisatie van de geformuleerde ambities.

6. Organisatie

Gezonde School ondersteunt scholen die een actieve bijdrage willen leveren aan de gezondheid van hun leerlingen. In de afgelopen jaren zijn de PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, RIVM– Centrum voor Gezond Leven (CGL), GGD GHOR, thema instituten en gezondheidsfondsen steeds nauwer gaan samen werken rond dit gezamenlijke doel. De verschillende achtergronden, belangen en doelstellingen van deze organisaties, dragen door hun samenwerking bij aan gezondheidswinst. Tegelijkertijd leidt dit ook tot de opgave om hier een efficiënte en ranke organisatie op te bouwen. Gedurende de zomer van 2016 heeft adviesbureau Andersson Elffers Felix (AEF) onderzoek¹² gedaan naar de wijze waarop dit zowel wat betreft aansturing, organisatie en ondersteuning ingericht zou moeten worden. In dit hoofdstuk wordt dit advies en de uitwerking daarvan beschreven.

Aansturing

Bij Gezonde School 2017-2020 zijn vier ministeries betrokken. Naast de bestaande betrokkenheid van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) gaat het om het ministerie van Economische Zaken (EZ) en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). De betrokken organisaties zouden graag zien dat er meer eenduidigheid ontstaat in de verhouding subsidie-/opdrachtgever versus uitvoerder/opdrachtnemer en vragen de ministeries om één coördinerend departement aan te wijzen.

Ook de uitvoerende rol/ opdrachtnemersrol van Gezonde School zou efficiënter kunnen. De thans bestaande Stuurgroep Vignet Gezonde School opgeheven. De Stuurgroep Gezonde School blijft bestaan, al dan niet in de huidige vorm en omvang. Deelnemende organisaties bepalen zelf op welk niveau zij een deelnemer afvaardigen aan de Stuurgroep, maar minimaal op directie of bestuurlijk niveau. De stuurgroep, verantwoordelijk voor de uitvoering van dit programma Gezonde School, bestaat uit een vertegenwoordiger van de PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, RIVM centrum gezond leven en GGD GHOR Nederland. De stuurgroep wordt aangevuld met belangrijke partners die direct en indirect betrokken zijn bij de ontwikkeling en uitvoering van het programma Gezonde School, dit zijn in eerste instantie de Landelijke thema-instituten, verenigd in de LOT, de grote gezondheidsfondsen, verenigd in de SGF en de Nederlandse gemeenten, verenigd in de VNG en VSG. Dit gezamenlijke overleg heet 'Stuurgroep+'.

De stuurgroep Gezonde School is verantwoordelijk voor de eindbegroting en het aansturen van het programma. Hiertoe wordt jaarlijks door de programmaleider een jaarplan met begroting opgesteld. Op basis hiervan bepaalt de stuurgroep haar inzet voor het komende jaar. Doordat de programmaleider een jaarverslag inclusief verantwoording over de financiën opstelt, kan de stuurgroep de besteding van de financiële middelen en het behalen van inhoudelijke doelstellingen controleren. Eventuele afwijkingen, door nieuwe ontwikkelingen, tegenvallers of vragen van subsidie-/opdrachtgevers worden vooraf voorgelegd aan de stuurgroep. Eventuele ambities en inzet ten aanzien van Gezonde School van betrokkenen organisaties worden bij voorkeur voorgelegd aan de stuurgroep Gezonde School.

Mochten organisaties ambities hebben die verder reiken dan de beschrijving in dit programma, dan worden die ambities besproken in de stuurgroep GS.

---

¹² Sterrenburg & Hofstede, Eindrapportage Aansturing en organisatie Gezonde School, 2016.

Organisatie

De Gezonde School wordt voor de periode 2017-2020 ingericht als een programma. Dit wil zeggen dat er een externe en onafhankelijke programmaleider wordt aangesteld (door de stuurgroep). Deze programmaleider is richting de Stuurgroep integraal verantwoordelijk voor het gehele Gezonde School programma (looptijd 2017-2020). De programmaleider zorgt ervoor dat er per project een duidelijke omschrijving van de beoogde doelstellingen en effecten is en in welke mate dit zich verhoudt tot de doelstellingen van de Gezonde School. Ook zou de programmaleider kunnen onderzoeken welke mogelijkheden er voor organisaties zijn om financieel bij te dragen aan (onderdelen van) het programma Gezonde School.

Ondersteuning

Om bij te dragen aan een efficiënte en ranke organisatie worden de financiële middelen, administratie en secretariaat bij één organisatie gehost. Daarmee is deze organisatie niet de eigenaar van de Gezonde School, of eindverantwoordelijke over de ingezette middelen en inhoudelijke ambities. Het hosten beperkt zich tot accommoderen van de Gezonde School in praktische zin. Vanuit het programmateam (programmaleider inclusief projectleiders en communicatieadviseur) worden communicatie en ondersteunende activiteiten eenduidig aangestuurd.

Naar aanleiding van het adviesrapport van AEF zijn er op verzoek van de stuurgroep Gezonde School twee voorstellen uitgewerkt, door RIVM CGL en door GGD GHOR Nederland. GGD GHOR Nederland zal de host worden van het programma Gezonde School. Vanwege de betrokkenheid van het RIVM Centrum Gezond Leven als agentschap van het ministerie van VWS zal het projectdeel dat daar wordt uitgevoerd rechtstreeks worden gefinancierd, maar blijft inhoudelijk onder de verantwoordelijkheid van het programma Gezonde School functioneren.

Bijlage 1: kaders vanuit subsidie-/opdrachtgevers

Kaders en randvoorwaarden

De onderstaande kaders zijn een letterlijke weergave van de kaders door de subsidie-/opdrachtgevers voor Gezonde School 2017-2020.

Doelen

Langjarig perspectief

aansluitend bij ambities en looptijd Onderwijs 2032:

In 2032 is integrale inzet op en uitvoering van sport, bewegen en gezonde leefstijl, op thema's die aansluiten bij de behoefte van de school en schoolpopulatie, onderdeel van alle schoollocaties in Nederland.

Hoofddoelstelling 2020:

50% van de schoollocaties geven actief uitvoering aan sport, bewegen en gezonde leefstijl, via de pijlers van Gezonde School (signalering, beleid, omgeving, educatie).

Invulling / subdoelen:

We stellen voor om de Stuurgroep Gezonde School om met concrete invulling hiervoor te komen. Hierbij is het noodzakelijk om de kennis en inzet van relevante fondsen en thema-instituten te benutten (door middel van bijvoorbeeld een expertmeeting). Belangrijk hierbij is om aan te sluiten bij de factoren waarvoor scholen zelf verantwoordelijk zijn. Denk aan het schoolplein, de kantine en voedingsbeleid, binnenmilieu, benutting van ZAT (niet alleen voor probleemkinderen, maar ook t.b.v. collectieve preventie) en sociaal-emotionele ontwikkeling. Voorstel: maak in het plan onderscheid tussen schoolsoorten PO, VO en MBO, en geef invulling aan deze schoolsoorten op basis van de (ervaren) problematiek.

Randvoorwaarden

- Er dient sprake te zijn van een integrale aanpak (thema's, partners, etc.);
  - Goede monitoring op proces en inhoud - starten met 0-meting en vervolgmeting;
  - Wetenschappelijke onderbouwing van Gezonde School methode (outcome-indicator);
  - Formuleren van concrete outputindicatoren;
  - Resultaatgerichte verantwoording / registratie;
  - Gezamenlijke aanpak en samenhang met andere programma's (van VWS en OCW) en het lokale bestuur.
-
- ü Specifieke inzet op lage SES
  - ü Focus op doelgroepen, waar en voor wie is deze aanpak het meest nodig.
  - ü Voor mbo, aandacht voor "gezond en veilig werken aanleren".
  - ü Aanbod volgt uit de vraag: probeer prioriteit en focus aan te brengen in het aanbod, op basis van de behoefte van het onderwijs.
  - ü Aandacht voor netwerkaanpak: scholen die al goed op weg zijn (de gezonde scholen) ook ingezet kunnen worden om andere scholen 'mee te nemen'. Hierbij kan slim gebruik gemaakt worden van het netwerk wat in de eerste projectperiode gezonde school is opgebouwd, laat maar zeggen. Programma is gericht op verduurzaming zodat bereikte scholen na deze periode zich zelf verantwoordelijk voelen voor dit thema (met het doel om "onzelf overbodig" te maken).

Nog onderzoeken

Onderzoek behoefte om aan te sluiten bij voorschoolse voorzieningen, BSO, TSO, en Hoger Onderwijs. En geef hierbij aan wat hierop moet gebeuren, inclusief doelen.

Bijlage 2: toelichting kosten vignet Gezonde School

Vignet Gezonde School

€ 400.000,-

Activiteit 1: Beheer (€ 303.758)

- Projectleiding, coördinatie en aansturing
- Administratieve en secretariële werkzaamheden, waaronder het afhandelen van de vignetaanvragen
- Deskundigheidsbevordering beoordelaars
- Afstemming met betrokken partners o.a. t.a.v. beoordelingen, audits, uitreikingen
- Onderhoud en doorontwikkeling basisvoorwaarden, criteria en themavragenlijsten n.a.v. nieuwe inzichten (kennis), ontwikkelingen en signalen uit het veld (bijvoorbeeld scholen, GS-adviseurs, beoordelaars)
- Beoordelingskosten (€ 73.181 gaat naar beoordelaars)
- Uitvoeren audits (€ 32.157 gaat naar beoordelaars)
- Het aanleveren van voortgangsrapportages aan derden.
- Faciliteren van kennisuitwisseling en ervaringen ten aanzien van het vignet tussen beoordelaars en GS-adviseurs
- Materiaalkosten, waaronder de plaquettes
- Onderzoeken of bestaande of in ontwikkeling zijnde relevante andere keurmerken ook onder het vignet Gezonde School kunnen (gaan) vallen.

Activiteit 2: Onderhoud content management systeem (€ 101.724)

- Inzet ICT-specialist
- Automatiseringskosten
- Onderhoud en ontwikkeling cms, waaronder statistieken (o.a. van belang voor monitoring aanvragen Ondersteuningsaanbod of speciale acties)

Activiteit 3: Aansluiting met o.a. Gezonde School-aanpak (€ 35.010)

- Zorgdragen en erop toezien dat het vignet inhoudelijk aansluit bij de Gezonde School aanpak

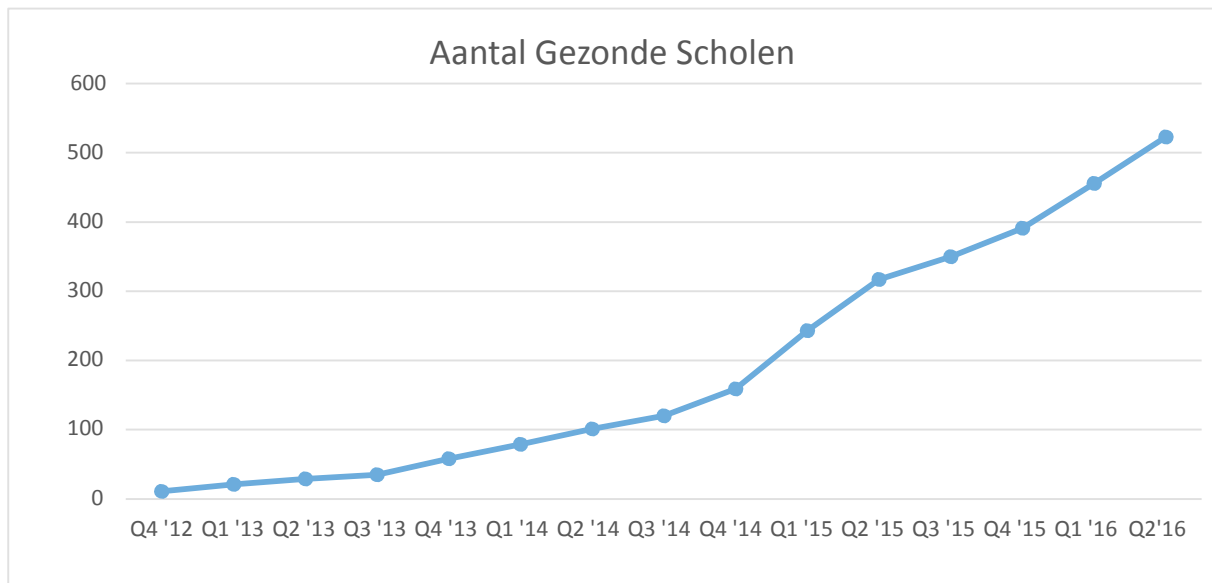
Een gedeelte van het project (naar verwachting € 40.000 per jaar) wordt gedekt uit de aanvraagkosten die scholen jaarlijks betalen, mits VWS hier opnieuw akkoord mee gaat.

Bijlage 3: groei aantal Gezonde Scholen in po, vo en mbo

Let op: De cijfers zijn tot aan de peildatum 30 juni 2016.

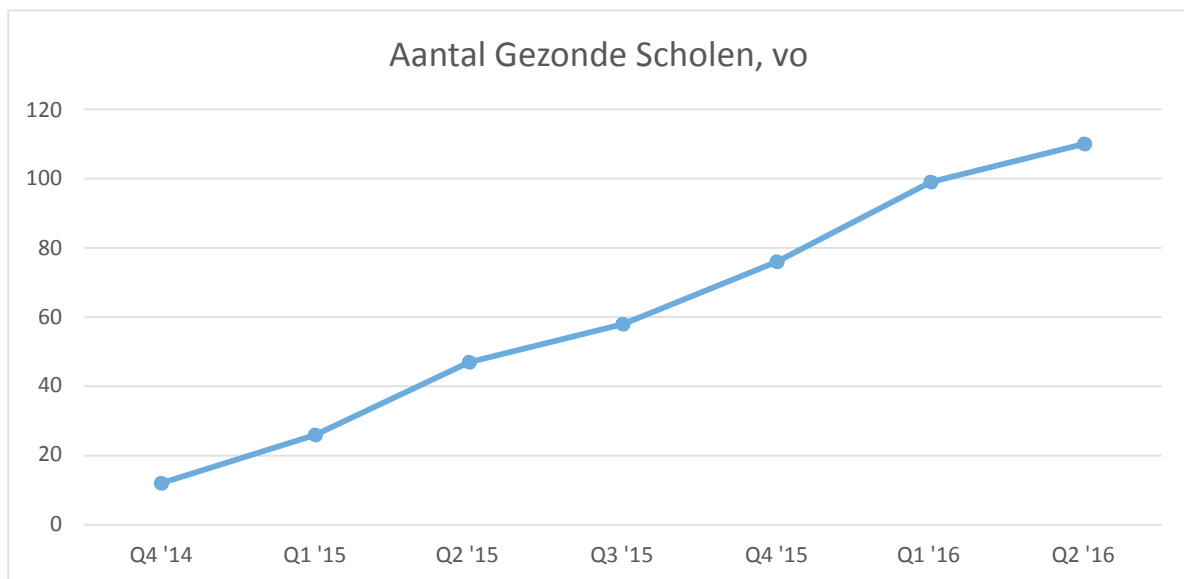
Primair onderwijs

Er zijn 523 Gezonde Scholen in het primair onderwijs. Onderstaande grafiek geeft de stijging van het aantal Gezonde Scholen po weer.

Voortgezet onderwijs

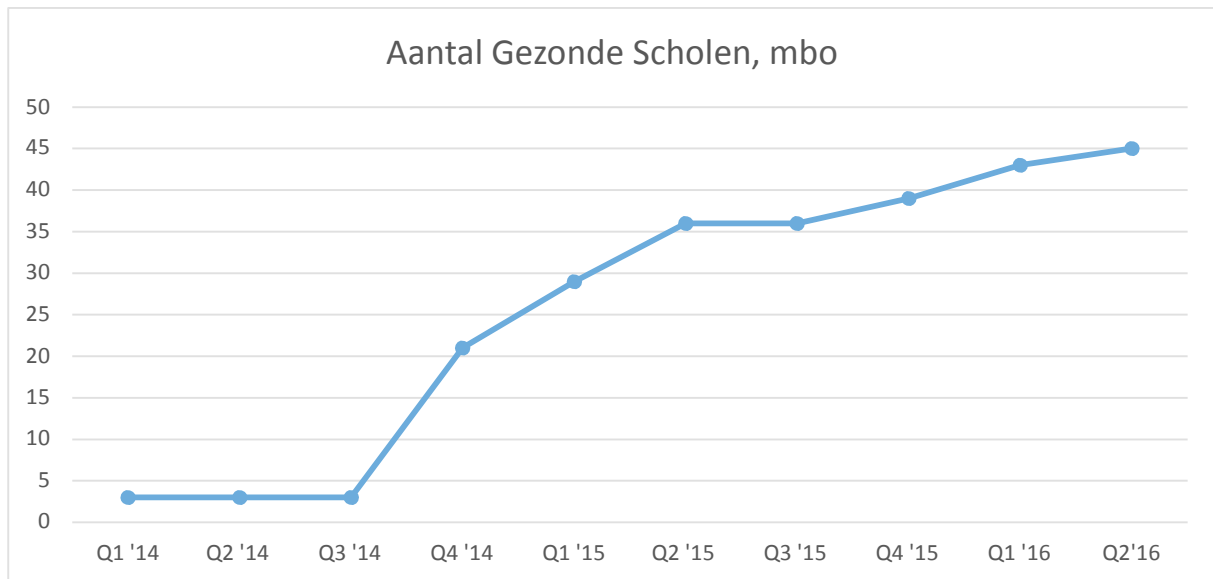
Er zijn 110 Gezonde Scholen in het voortgezet onderwijs. Onderstaande grafiek geeft de stijging van het aantal Gezonde Scholen vo weer.

Middelbaar beroepsonderwijs

Er zijn 45 mbo-schoollocaties die zich een Gezonde School mogen noemen. Deze 45 schoollocaties zijn verdeeld over 17 mbo-scholen. Onderstaande grafiek geeft groei van het aantal Gezonde Scholen in het mbo weer.

Bijlage 4: landelijke thema-instituten en Gezonde School

De door VWS gefinancierde thema-instituten (Kennis centrum sport, VeiligheidNL, Voedingscentrum, Trimbos-instituut, Rutgers, SOA Aids Nederland en Pharos) hebben opgesteld hoe zij zich tot Gezonde School en dit plan verhouden.

Zie hieronder de door hen opgestelde tekst.

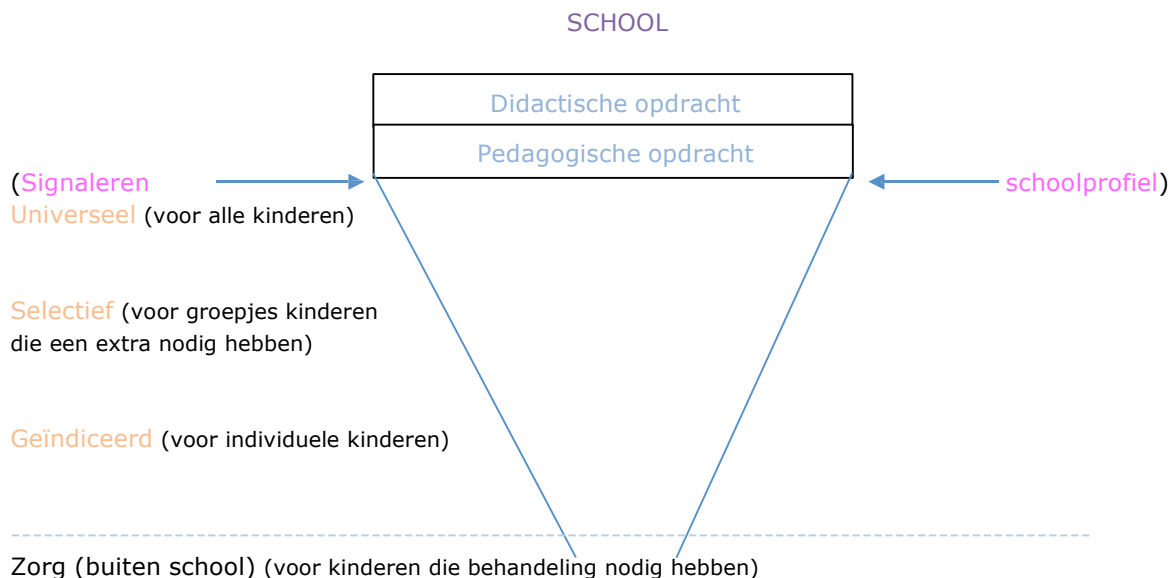
Gezonde school: bijdrage landelijke thema-instituten

De Lot-partners onderschrijven de missie en de visie van Gezonde school:
"Alle scholen in Nederland dragen bij aan de gezondheid van hun leerlingen."

De lot-partners dragen bij aan het ondersteunen van scholen in het po, vo en mbo, bij het bevorderen van een gezonde leefstijl bij deze leerlingen. Onze bijdrage richt zich in nauwe samenwerking met regionale (uitvoerings-)partners, op scholen in het algemeen, maar ook in het bijzonder op scholen waar aandacht voor een gezonde leefstijl extra hard nodig is. Denk hierbij aan scholen in wijken met sociaaleconomische gezondheidsachterstanden en het speciaal onderwijs.

De ondersteuning vindt plaats vanuit de integrale Gezonde schoolaanpak:

- **gezondheidseducatie**, dmv de inzet van effectieve interventies
- **beleid** (begeleiding, borging)
- **omgeving** (ouders, schoolgebouw, wijk)
- **signalering** (instrumenten, training etc.)

Het Gezonde School programma biedt ondersteuning in beleidskeuzes van een school waardoor ze structureel ingebed worden. Bewuste keuzes voor een gezonde schoolkantine, rookvrije schoolplein en bewegen en sport zijn daar zichtbare gevolgen van. Dit past binnen de pedagogische opdracht van de school.

Daarnaast worden interventies ingezet zijnde (meestal kortdurende) trajecten die in een week of gedurende een paar weken x een uur worden uitgevoerd (lang leve de liefde, frisse start, een ouderavond etc.). Dit past binnen de trechter. Bij bepaalde interventies zijn onderdelen ook gericht op ouders of docenten.

Voor Gezonde school activiteiten geldt dat ze effectief zijn als ze aanvullend zijn aan de uitgewerkte (en in beleid en waarden en normen omgezette) didactische en pedagogische opdracht.

Bijdrage van de afzonderlijke Lot-partners is:

- vanuit kennisontwikkeling of kennisverzameling (evidence based) interventies of ondersteuning (beleid, signaleringsinstrumenten) ontwikkelen.
- ondersteuning gezondheidsadviseurs bij inbedding van gezonde school op specifieke thema's.
- Via regionale partners (bv GGD) beschikbaar maken van interventies voor implementatie (trainingen, bijeenkomsten, materiaal etc.).
- Beoordelen vignetaanvragen en uitvoeren audits.
- Helpdeskfuncties behorend bij de interventies.
- Overleg met netwerkpartners ihkv Gezonde School
- Zorgdragen en up to date houden van thema-specifieke informatie op gezondeschool.nl.

Bijdrage vanuit de zogenaamde generieke uren¹³ van de LOT-partners is samenwerken aan overstijgende onderdelen zoals communicatie en marketing, leerplankader Leefstijl of vraaggerichte thema's vanuit het onderwijs. Daarnaast dragen wij bij aan de lastenverlichting bij scholen om de Gezonde School als ingang te gebruiken. En door te "linken and learnen" gebruik te maken van elkaars best practices, overlap van inhoud en overaanbod tegen te gaan.

De structuur van waaruit de samenwerking binnen Gezonde School wordt vormgegeven is bepalend voor de uitvoer van bovengenoemde.

Wij zijn partners voor scholen die bij willen dragen aan de gezondheid van hun leerlingen!

---

¹³ Iedere Lot-partner reserveert jaarlijks 500 uur uit haar overheidssubsidie voor thema-overstijgende werkzaamheden. In overleg wordt een deel van deze uren ingezet voor Gezonde school.

Bijlage 5: samenwerkende gezondheidsfondsen en Gezonde School 2017-2020

In de Samenwerkende GezondheidsFondsen (SGF) bundelen 19 gezondheidsfondsen hun krachten. De SGF is een aanspreekpunt en spreekbuis van de gezondheidsfondsen in Nederland. De SGF heeft opgesteld hoe zij zich tot Gezonde School en dit plan verhoudt. Zie hieronder de door hen opgestelde tekst.

De Samenwerkende Gezondheidsfondsen onderschrijven de ambitie van Gezonde School: "Gezonde leefstijl is opgenomen in het DNA van elke school."

In haar Toekomstvisie "De Gezonde Samenleving in 2040" benadrukt de SGF het belang van gezond opgroeien. Hierin wordt ook aan de scholen een verantwoordelijkheid toegekend om kinderen te helpen bij het ontwikkelen van een gezonde leefstijl. Effectieve interventies, lespakketten en een gezonde leefstijl bevorderende schoolomgeving zijn cruciale elementen. Een aantal SGF-leden zet zich actief in om de gezondheid van de jeugd te bevorderen, zowel in de schoolse setting door scholen en docenten te ondersteunen, als daarbuiten.

De vereniging SGF heeft in februari 2015 haar steun uitgesproken voor het initiatief De Gezonde School met de volgende tekst:

- Alle aangesloten gezondheidsfondsen onderschrijven het belang van een vignet Gezonde School. Daarmee wordt het vignet Gezonde School breder gedragen in de maatschappij.
- De fondsen die partner zijn van het vignet Gezonde School kunnen rekenen op de steun van de SGF indien nodig.
- Alle aangesloten fondsen zullen bij eventuele activiteiten binnen de schoolse setting, waar passend, de link leggen met de Gezonde School/het vignet Gezonde School

De SGF is verheugd dat een viertal ministeries (OCenW, VWS, EZ en SZW) in samenwerking met de Onderwijsraden werkt aan een strategie om de komende jaren het aantal Gezonde Scholen significant te laten stijgen. Met name de betrokkenheid van het onderwijs zelf bij het opstellen van doelstellingen en plannen juicht de SGF toe. De SGF rekent op een strategie met ambitieuze doelstellingen en bevestigt dat de verantwoordelijkheid hiervoor primair bij de scholen en de overheid ligt. De SGF spreekt opnieuw de intentie uit om bij eventuele eigen activiteiten met en voor scholen aansluiting te zoeken bij het programma Gezonde School. Zij zal ook haar leden hiertoe oproepen en adviseren. De activiteiten van de leden betreffen in de regel

- Leveren van kennis in lespakketten of anderszins
- Betrokkenheid bij vignetten
- Steun aan scholen bij implementatie van Gezonde School activiteiten, vignetten en/of beleid
- Bijdragen (inhoudelijk en/of financieel) aan specifieke projecten en acties

SGF, 29-9-2016

Bijlage 6: model berekening

Model berekening, toekenning van uren voor Gezonde School Coördinatoren, per schoollocatie:

		2017-2018				2018-2019				2019-2020				
Max aantal schoollocaties		bijdrage per school	€	3.000	Max aantal schoollocaties		bijdrage per school	€	3.000	Max aantal schoollocaties		bijdrage per school	€	3.000
	550					550				550				
PO:	434				PO:	434				PO:	434			
VO:	81				VO:	81				VO:	81			
MBO:	35				MBO:	35				MBO:	35			
		€	1.650.000				€	1.650.000				€	1.650.000	

Model berekening, toekenning van Gezonde School Coördinatoren, per schoollocatie:

		2017-2018				2018-2019				2019-2020				
Max aantal School locaties		10 uur begeleiding	€	800	Max aantal School locaties		10 uur begeleiding	€	800	Max aantal School locaties		10 uur begeleiding	€	800
	550					550					550			
		€	440.000				€	440.000				€	440.000	

totaal te bereiken schoollocaties: 1650

is percentage van totaal: 17%

Bij bovenstaande modelberekening is het eventueel te besteden bedrag (maximaal € 500,-) voor het inkopen van een lespakket (erkende activiteit) opgenomen in de bijdrage die de school ontvangt voor de Gezonde School-coördinator.